

ปัจจัยทางจิตวิทยาและปัจจัยทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น

สารนิพนธ์

ของ

นายสมพงษ์ จินดารุ่งเรืองรัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

ตุลาคม 2546

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

155.5
ศ 263ป
ร.3

21-30

38-42

ปัจจัยทางจิตวิทยาและปัจจัยทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น

บทคัดย่อ

ของ

นายสมพงษ์ จินดารุ่งเรืองรัตน์

10 พ.ย. 2546

สารนิพนธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

ตุลาคม 2546

S 103046

h 231631

สมพงษ์ จินดารุ่งเรืองรัตน์. (2546). *ปัจจัยทางจิตวิทยาและปัจจัยทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นตามตัวแปรเพศ ระดับชั้นปี และฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว 2) เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน 3) เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกัน 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ให้ความคุ้มครอง ใช้อำนาจควบคุม และปล่อยปละละเลยกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น 5) เพื่อหาตัวทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นจากสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนวัดราชโอรส จำนวน 370 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้น (multi-stage random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชุด ประกอบด้วยแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู การปรับตัวกับเพื่อน และการเห็นคุณค่าในตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กวัยรุ่นที่มีเพศ ระดับชั้นปี และฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน 2) เด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 3) เด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนดีมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 4) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมและปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองไม่มีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น 5) สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการปรับตัวกับเพื่อนร่วมกันทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นได้ร้อยละ 20

A STUDY OF PSYCHOLOGICAL AND BIOSOCIAL FACTORS AS RELATED TO
ADOLESCENTS' SELF - ESTEEM

AN ABSTRACT
BY
MR.SOMPHONG JINDARUNGREANGRAT

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University
October 2003

Somphong Jindarungreangrat. (2003). *A Study of Psychological and Biosocial Factors as related to Adolescents' Self-Esteem*. Master Project, M. Ed.

(Developmental Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Asst. Prof. Wattana Srisatvacha.

The purposes of this study were 1) to compare the adolescents' self-esteem on three biosocial factors in terms of gender, class level and family's economic status, 2) to compare the adolescents' self-esteem in terms of different family relations, 3) to compare the adolescents' self-esteem in terms of different peer adjustments, 4) to examine the relationship between the adolescents' self-esteem and four different styles of child-rearing practices (democratic, overprotection, authoritarian and rejection), and 5) to find the predictor variables for predicting the adolescents' self-esteem from family relation, child-rearing practices, and peer adjustment.

For this study, a sample of 370 secondary school students in the first school term of the academic year 2003 was drawn from Wat Rat-O-Roj school by means of multi-stage sampling technique. The instruments for collecting the data were 1) family relation questionnaire, 2) child-rearing practice questionnaire, 3) peer adjustment questionnaire, and 4) self-esteem questionnaire. The statistical procedures for analyzing the data were t-test, F-test, Pearson's product moment correlation coefficient and multiple regression analysis.

The results indicated that male and female adolescents were not found to be significantly different in self-esteem, and no significant difference in self-esteem was found among adolescents of different class levels and different economic statuses of the families. The adolescents with good family relation were found to have more self-esteem than the adolescents with less favorable family relation. The adolescents with good peer adjustment also had more self-esteem than the adolescents with less favorable peer adjustment. Democratic style of child-rearing practice and adolescents' self-esteem were found to be positively and significantly correlated at the .01 level. A correlation between the adolescents' self-esteem and either authoritarian or rejection style of child-rearing practice was found to be negative and statistically significant at the .01 level. Overprotection style of child-rearing practice and the adolescents' self-esteem were not significantly correlated. The predictor variables for predicting the adolescents' self-esteem were found to be family relation, democratic style of child-rearing practice, and peer adjustment.

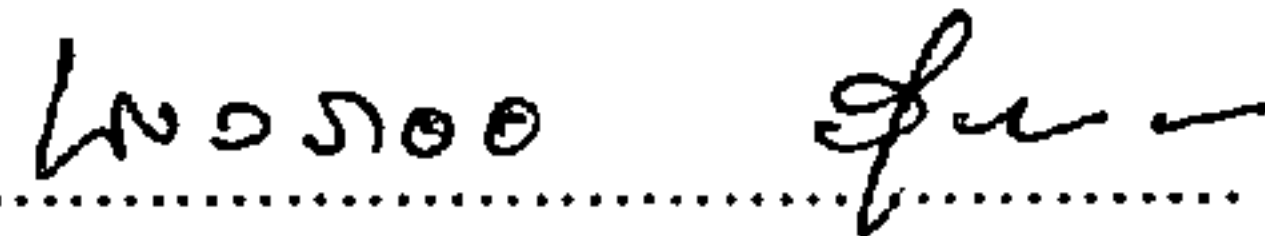
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.นวลละออ สุภาพล)

คณะกรรมการสอบ

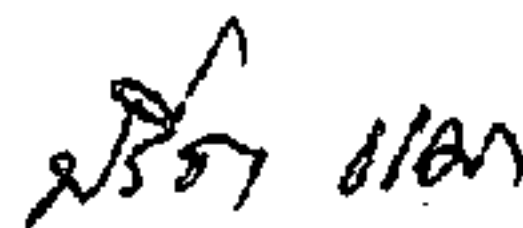
ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

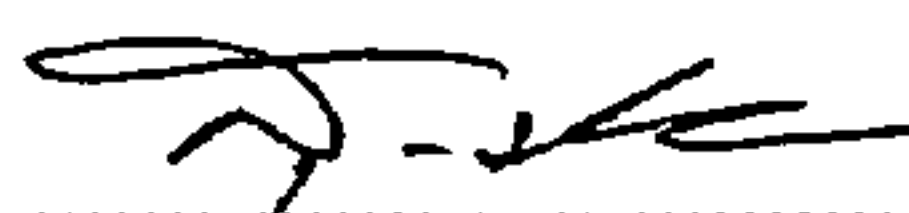
(รองศาสตราจารย์ ดร.นวลละออ สุภาพล)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ธรรมา)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ สุภา ปานเจริญ)

วันที่ 1... เดือน ตุลาคม..... พ.ศ. 2546

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และข้อเสนอแนะ ตลอดจนความถูกต้องและความสมบูรณ์ อันเป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นวลละออ สุภาผล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ธรรมมา ที่ได้ร่วมเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์ ผู้วิจัยตระหนักถึงความกรุณาของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ ท่านผู้ช่วยผู้อำนวยการ และอาจารย์ ของโรงเรียนที่ให้ความอนุเคราะห์ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ และนักเรียนทุกคนที่ได้สละเวลาในการทำแบบสอบถามและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยสำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์

คุณค่าและประโยชน์จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณแม่ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณ ที่ได้ให้การศึกษาอบรมและช่วยเหลือจนผู้วิจัยสามารถประสบความสำเร็จในการศึกษาตราบทุกวันนี้

สมพงษ์ จินดารุ่งเรืองรัตน์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษา	4
	ความสำคัญของการศึกษา.....	4
	ขอบเขตของการศึกษา	4
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	4
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
	นิยามเชิงปฏิบัติการ	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
	เอกสารเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง	11
	ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง	11
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง	12
	องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง	14
	ลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเอง	16
	งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางชีวสังคมกับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	18
	เอกสารเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง	21
	ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว	21
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	22
	องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว	26
	ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว.....	27
	งานวิจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง	29
	เอกสารเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเอง	30
	ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู.....	31
	รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู.....	32
	งานวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเอง	35
	เอกสารเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเอง	38
	ความหมายของการปรับตัวกับเพื่อน.....	38

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวกับเพื่อน	39
การปรับตัวกับเพื่อนของเด็กวัยรุ่น	40
งานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเอง	42
สมมติฐานของการวิจัย	43
กรอบแนวคิดในการวิจัย	44
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	45
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	45
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
การวิเคราะห์ข้อมูล	49
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	62
สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า	62
สรุปผลและอภิปรายผล	63
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	83
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	91

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามระดับชั้นเรียน.....	45
2 จำนวนและร้อยละของเด็กวัยรุ่นแบ่งตามเพศ ระดับชั้นปี และฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว.....	51
3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ที่มีเพศต่างกัน	53
4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ที่มีระดับชั้นปีต่างกัน.....	54
5 วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีระดับชั้นปีต่างกัน.....	55
6 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน.....	56
7 วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่า ในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน.....	57
8 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มี สัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน.....	58
9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มี การปรับตัวกับเพื่อนต่างกัน.....	59
10 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบ กับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	60
11 เปอร์เซนต์การทำนายและตัวทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น.....	61

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	44
---	----------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสภาพสังคมไทย เป็นสังคมที่วุ่นวาย สับสน มีแต่ความขัดแย้ง แผ่ไปทั่วทุกหนทุกแห่งในชีวิตของคนไทย และนับวันจะมีความยุ่งยากพูนทวีมากขึ้น ความทุกข์ยาก อาชญากรรม การวิวาทบาดหมางกันกลายเป็นสถานการณ์ปกติในชีวิตประจำวัน ชีวิตความเป็นอยู่เสื่อมโทรมลง จิตใจของคนโกรธง่าย เห็นแก่ตัวและสิ้นหวัง (วรรณม คำพอ. 2540 : 1)

ปัญหาวัยรุ่นเป็นหนึ่งในวิกฤตปัญหาทางสังคมในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่องานทุกระดับ นับตั้งแต่สังคมย่อยคือครอบครัว ขยายไปสู่สังคมระดับชาติและไปถึงสังคมนานาชาติ เป็นปัญหาสังคมที่ทุกประเทศวิตกกังวลและกำลังเผชิญกันอยู่ (โสภา ชปิลมันน์. 2542 : 108) นักจิตวิทยาหลายท่านที่ศึกษาเกี่ยวกับวัยรุ่นมีความเห็นตรงกันว่า วัยรุ่นเป็นช่วงชีวิตที่มีความยุ่งยาก และตกอยู่ภายใต้ความมีดমন ความขัดแย้งและความไม่มั่นคงของชีวิต เมื่อประสบกับปัญหาเช่นเดียวกับบุคคลวัยอื่น เขาจะมีความยุ่งยากและขัดแย้งมากกว่าบุคคลในวัยอื่นๆ ในช่วงวัยรุ่นมีปัญหาที่แตกต่างจากวัยอื่นๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เพราะช่วงวัยรุ่นเด็กเริ่มแยกตัวเป็นอิสระจากครอบครัว ทั้งทางด้านความคิดและการกระทำ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2524 : 9) การเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดที่มีความคิดเชิงซ้อนมากขึ้น ทำให้วัยรุ่นคิดมาก จากเด็กก่อนนอนง่ายมาที่มีความคิดเป็นของตนเอง ก่อให้เกิดปัญหาระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความว้าวุ่นทางอารมณ์ อารมณ์แปรปรวนและหวาดระแวง (ภาควิชาจิตวิทยาและนรีเวชวิทยา. 2535 : 17) ก่อให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรม เช่นความไม่มีระเบียบ ดื้อรั้น พุดจาไม่เพราะ ไม่เคารพพ่อแม่ ครู ผู้ปกครอง ใช้เงินเปลือง หายไปอยู่กับกลุ่มเพื่อนจนมีดค่า อยู่ไม่ติดบ้าน กลับมาก็หมกตัวอยู่แต่ในห้อง หลายครอบครัวมีปัญหาความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ครูไม่เข้าใจนักเรียน ช่องว่างระหว่างวัยเพิ่มมากขึ้น สัมพันธภาพยิ่งแยลง เด็กวัยรุ่นต่อต้านกฎระเบียบทั้งพ่อแม่ และของโรงเรียน เขามักจะตีความหมายของกฎระเบียบและความหวังดีที่ได้รับว่าเป็นเผด็จการ การจับผิด และการกักกัน (วิลาสินี แดงมะแจ้ง. 2545 : 90)

เมื่อสถานการณ์เป็นลักษณะดังนี้ เด็กจะปรับตัวได้ยาก มีอารมณ์ไม่มั่นคง ในที่สุดจะรู้สึกว่าเขาตกทอดที่รักอย่างจริงจัง เกิดความอ้างว้างว้าเหว่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมองโลกในแง่ร้าย (ประโยชน์ สายัณห์วัฒน์. 2537 : 83) ดังตัวอย่างของเด็กวัยรุ่นอายุ 14 ปี คนหนึ่งพบว่า มีปัญหากับครอบครัว มีนิสัยดื้อ ก้าวร้าว การเรียนลดลง ซึ่งจากการประเมินปัญหาเด็กรายนี้พบว่า มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ กับลูก เด็กอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงทาง

ร่างกาย อารมณ์จิตใจ มีการกระทำและความคิดเห็นที่แตกต่างจากพ่อแม่ ขาดการสื่อสารให้เข้าใจ (วัชร อ้นนาค. 2544 : 4) จากการศึกษาของผู้ปฏิบัติหน้าที่แนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่าเด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น จะต้องเผชิญกับการปรับตัวในด้านต่าง ๆ อย่างมาก ทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การสอบไม่ผ่าน การเรียนช้า การหนีเรียน มีปัญหาความขัดแย้งกับครอบครัว ปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อน ไม่กล้าแสดงออก ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มักจะคิดว่าตนไม่มีความสามารถพอที่จะทำอะไรได้สำเร็จ จึงหาทางออกด้วยการประพฤติดังไม่เหมาะสม ผ่าฝืนระเบียบวินัยของโรงเรียน เงือยซา ขาดแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเอง (ชยาพร ลีประเสริฐ. 2536 : 3) กล่าวได้ว่า ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ และลูก

ครอบครัวเป็นหน่วยเล็กของสังคมที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญที่สุด ที่มีผลกระทบต่อกลไกของสังคมใหญ่ ดังนั้นความรับผิดชอบต่อการกระทำหน้าที่ของครอบครัว จึงเป็นความรับผิดชอบงานที่ยิ่งใหญ่ Mussen (นันทา แทนธานี. 2534 : 29 ; อ้างอิงจาก Mussen. 1963 : 193) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เด็กรู้จักและมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ครอบครัวจะสอนให้เด็กรู้จักการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล โดยการถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติและลักษณะนิสัยให้แก่เด็ก ในระยะเริ่มแรกของชีวิต เด็กควรจะได้รับความรัก ความอบอุ่น และเมื่อเด็กโตขึ้นเด็กจำเป็นต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างเสริมพัฒนาให้กว้างไกลออกไป สภาพแวดล้อมของเด็ก และทัศนคติของพ่อแม่ มีอิทธิพลต่อเด็กมากโดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและ การอบรมเลี้ยงดู เนื่องจากภาวะการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาและสังคม ทำให้กลไกการทำหน้าที่ของครอบครัวเปลี่ยนไปด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้นปรากฏให้เห็นในหลาย ๆ รูปแบบ นับตั้งแต่ด้านความคิด พฤติกรรมของคน ความสัมพันธ์ของพ่อ แม่ และลูก รวมถึงคนในครอบครัว (ปทุมทิพย์ สุภานันท์. 2542 : 71 - 75) ครอบครัวยุคนี้ เป็นครอบครัวที่จำกัดโดยขนาดและปริมาณ นับตั้งแต่การสร้างครอบครัว เป็นครอบครัวขนาดเล็กมีบุตรจำกัดจำนวนและเพศ สามีภรรยาจะถูกจำกัดด้วยค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมในการอบรมเลี้ยงดูลูกเปลี่ยนไปเนื่องจากบุตรมีจำนวนจำกัด และไม่ค่อยมีเวลา การเลี้ยงดูจะเป็นรูปแบบที่ปล่อยให้เด็กอิสระและแสดงออกมาจนเกินพอดี / จนเด็กไม่สามารถแยกแยะว่าอะไรควร อะไรไม่ควร (ศิริพร สุวรรณทศ. 2540 : 72 - 73) นอกจากนี้เด็กวัยรุ่นที่ครอบครัว ขาดความอบอุ่น หรือบิดามารดา มีความเข้มงวดเกินไป หรือครอบครัวที่ขาดบิดาหรือมารดา จะทำให้แสดงพฤติกรรมหลายประการที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น ก้าวร้าว เกเร ดิตยาเสพติด ถูกเพื่อนชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือแม้แต่การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาปล่อยปละละเลย หรือเอาใจใส่จู้จี้จุกจิกมากเกินไป (อุษณา เจริญไวย. 2536 : 257) / การศึกษาของ ศิริอร นพกิจ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามีสาเหตุทางจิตวิทยาและการอบรมเลี้ยงดู . การศึกษาของ สมศักดิ์ นกุลอุดมพาณิชย์ และคณะ (2543 : 71), พิชิตพงษ์ อริยะวงศ์ (2545 : 27) พบว่ากลุ่มวัยรุ่นที่ดิตยาเสพติดเป็นกลุ่มที่มีความขัดแย้งกับพ่อแม่ ไม่เป็นที่ยอมรับในฐานะสมาชิก

ครอบครัวยุคใหม่ และมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และสอดคล้องกับการศึกษาของมาโนช หล่อตระกูล และคณะ (2543 : 31) ที่พบว่าปัจจัยหนึ่งที่เป็นจุดนำไปสู่พฤติกรรมการฆ่าตัวตายคือความรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า

นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวแล้ว สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นอีกประการหนึ่งคือกลุ่มเพื่อน (สุนันทา กาญจนพงศ์. 2540 : 3) ซึ่งมีบทบาทต่อวัยรุ่นมาก ศิริจันทร์ สุขใจ (2542 : 5,7) กล่าวว่า วัยรุ่นติดเพื่อน อยากมีทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนเพื่อน อยากทำตามเพื่อน เพื่อนเป็นอย่างไร เขามักจะเป็นอย่างนั้น ด้วยเหตุนี้วัยรุ่นจึงมักต่อต้านคำสั่งสอนของพ่อแม่ แต่เชื่อฟังเพื่อนวัยเดียวกันมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว ภาษาและทัศนคติ (นิคม วรรณราช. 2544 : 47) สอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพร ศรีประเสริฐสุข (2545 : 67) ศึกษาทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยของวัยรุ่นชนเตอร์พอยท์ พบว่าเด็กวัยรุ่นมีการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต เพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับในหมู่เพื่อน นอกจากนี้ในช่วงวัยรุ่นยังเป็นช่วงที่อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายและขึ้นๆ ลงๆ เวลาโกรธก็โกรธมาก การแสดงออกก้าวร้าว รุนแรง เวลาเสียใจ เศร้าใจก็ร้องไห้ฟูมฟาย จึงก่อผลเสียได้มากมาย เช่น ทะเลาะกับพ่อแม่ หนีออกจากบ้าน เพื่อนฝูงชวนเที่ยวชวนใช้ยาเสพติด (ฐานันดร ปิยะศิริศิลป์. ม.ป.ป. : 4) ทำให้วัยรุ่นมีความไม่มั่นใจในตัวเอง เกิดความรู้สึกว่าเหว อันเป็นปัจจัยผลักดันสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนหรือกลุ่ม (กิติกร มีทรัพย์. 2542 : 373)

องค์ประกอบหนึ่งของการมองภาพเกี่ยวกับตน คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งมาสโลว์ ได้ให้ความหมายว่าการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่อยากให้ตนเข้มแข็ง ประสบความสำเร็จ มีความสามารถเพียงพอในการกระทำการต่าง ๆ ช่วยเหลือตนเองได้ มีอิสรภาพและความเชื่อมั่นในการเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ในโลก (ชยาพร ลิ้ประเสริฐ. 2536 : 24 ; อ้างอิงจาก Maslow. 1970 : 45) การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self – Esteem) เป็นความรู้สึก และทัศนคติของความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า การมีพลังกำลัง การมีความสามารถและความรู้สึกว่ามีชีวิตอยู่อย่างมีประโยชน์ และเป็นบุคคลที่มีความจำเป็นต่อโลก (นวลละออ สุภาพล. 2527 : 270) การเห็นคุณค่าในตนเองถือว่าเป็นปัจจัยประการหนึ่งในช่วงชีวิตวัยรุ่น เนื่องจากเป็นวัยที่บุคคลพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง (Identity) มีการตรวจสอบและประเมินค่าของตนเองด้านกายภาพ สังคม และอารมณ์ โดยดูจากตนเอง บุคคลที่อยู่ใกล้ชิด และสังคม (ฐปนีย์ ตั้งจิตภักดีสกุล. 2545 : 45) และองค์ประกอบที่มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ได้แก่ความสัมพันธ์กับครอบครัว สังคม และกลุ่มเพื่อน จากการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า สภาพภายในบ้าน และลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองต่อเด็ก (อรชุนา พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 4 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981 : 236) สอดคล้องกับการศึกษาของฐปนีย์ ตั้งจิตภักดีสกุล

(2545 : 51) ที่รายงานว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง กับปัจจัยทางจิตวิทยา อันได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และกลุ่มเพื่อน มีความเกี่ยวข้องกัน หากเด็กวัยรุ่นสามารถพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเองไปได้อย่างต่อเนื่อง เขาก็จะเป็นวัยที่มีคุณภาพและมีความสุขได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นตาม ตัวแปรเพศ ระดับชั้นปี และฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว
2. เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกัน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเอง
5. เพื่อหาตัวทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น จากสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อน

ความสำคัญของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นว่ามีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางจิตวิทยา ซึ่งได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเสริมและปลูกฝังให้เด็กวัยรุ่นเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนแนวทางการเลี้ยงดูวัยรุ่นเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องแก่บิดามารดา บุคคลในครอบครัว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยรุ่น

ขอบเขตของการศึกษา

1. ประชากร นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง กลุ่มที่ 7 จำนวน 10,468 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนวัดราชโอรส จำนวน 370 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้น (Multi-Stage Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร ดังนี้

3.1.1 ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็น

3.1.1.1 ตัวแปรทางชีวสังคม

- เพศ แบ่งเป็น เพศชาย และ เพศหญิง
- ระดับชั้นปี แบ่งเป็น มัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6
- ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว แบ่งเป็น ไม่พอใช้ พอใช้ และ เหลือใช้

3.1.1.2 สัมพันธภาพในครอบครัว

- สัมพันธภาพในครอบครัวดี
- สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

3.1.1.3 การปรับตัวกับเพื่อน

- การปรับตัวกับเพื่อนดี
- การปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี

3.1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง

3.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังนี้

3.2.1 ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็น

3.2.1.1 การอบรมเลี้ยงดู

- การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
- การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง
- การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม
- การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

3.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง

3.3 หาตัวทำนายระหว่างตัวแปร ดังนี้

3.3.1 ตัวแปรทำนาย แบ่งเป็น

3.3.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัว

3.3.1.2 การอบรมเลี้ยงดู

3.3.1.3 การปรับตัวกับเพื่อน

3.3.2 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กวัยรุ่น หมายถึง นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ของ โรงเรียนวัดราชโอรส
2. ปัจจัยทางชีวสังคม หมายถึง ลักษณะตัวแปรทางสังคมของเด็กวัยรุ่นที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เพศ ระดับชั้นปี และฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว
3. เพศ หมายถึง เพศชาย และเพศหญิง
4. ระดับชั้นปี หมายถึง ระดับชั้นปีที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4,5 และ 6
5. ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง รายได้เฉลี่ยของบิดามารดาารวมกันต่อเดือน แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ไม่พอใช้ พอใช้ และ เหลือใช้
 - 5.1 ไม่พอใช้ หมายถึง มีเงินไม่พอใช้ในแต่ละเดือน ต้องหยิบยืมตลอด และเป็นหนี้
 - 5.2 พอใช้ หมายถึง มีเงินพอใช้ในแต่ละเดือน ซึ่งในบางเดือนอาจมีเงินเหลือเก็บบ้าง ไม่ต้องกู้ยืมหรือเป็นหนี้
 - 5.3 เหลือใช้ หมายถึง มีเงินเก็บบ้าง มีกินมีใช้ไม่เดือดร้อนและไม่เป็นหนี้คนอื่น

นิยามเชิงปฏิบัติการ

1. การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่ดีที่มีต่อตนเอง เป็นความรู้สึกว่าตนเองมีค่าหรือเป็นการตัดสินคุณค่าของตนเองทั้งทางด้านบวกหรือลบ รวมทั้งการยอมรับตนเองว่ามีความสำคัญ หรือมีความสามารถและมีความเชื่อมั่นในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ

ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถวัดโดยแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของ อรุณา พุ่มสวัสดิ์ (2539) โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 2 ระดับ จำนวน 19 ข้อ ผู้ที่ได้คะแนนสูง หมายถึงผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึงผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ กำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าระดับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวม แสดงว่ามีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าระดับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวม แสดงว่ามีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองนี้ อรุณา พุ่มสวัสดิ์ ได้หาค่าความเที่ยงได้ .88 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .38 -.70 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .83

2. ปัจจัยทางจิตวิทยา หมายถึง ตัวแปรทางด้านจิตวิทยาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อน

3. สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การผูกพัน และการสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเกี่ยวข้อง ผูกพันกันระหว่างพ่อแม่ กับลูก ประกอบด้วย ความคุ้นเคยสนิทสนมระหว่างกัน ความเชื่อถือไว้วางใจที่มีต่อกัน ความผูกพันรักใคร่ระหว่างกัน และความสอดคล้องในสิ่งที่ปฏิบัติต่อกัน

✓ แบบวัดนี้ สามารถวัดโดยแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวของเสาวภา เบญจพันธุ์ทวี (2540) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 23 ข้อ โดยผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวสูง หมายถึงมีสัมพันธภาพในครอบครัวดี และผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวต่ำ หมายถึงมีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าระดับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวม แสดงว่ามีสัมพันธภาพในครอบครัวดี ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าระดับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวม แสดงว่ามีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวนี้ เสาวภา เบญจพันธุ์ทวี ได้หาค่าความเชื่อมั่นได้ .89 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้ง โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .37 -.77 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90

4. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติของบิดามารดา หรือบุคคลที่อยู่ในครอบครัวต่อเด็กวัยรุ่น แบ่งออกเป็น 4 แบบ ได้แก่

4.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic) หมายถึง การที่บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อบุตรด้วยความยุติธรรม บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันควร เมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการ บิดามารดาจะให้รางวัลด้วยการยอมรับ ส่วนการลงโทษ จะใช้ต่อเมื่อเด็กตั้งใจปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และจะใช้การลงโทษที่ไม่รุนแรง โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนี้ สามารถวัดได้จากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของใจทิพย์ พวงทอง (2540) มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับข้อคำถามให้เหลือ 10 ข้อ และนำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นอีกครั้ง โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .37 -.74 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .77

4.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง (Overprotection) หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองนี้ สามารถวัดได้จากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของใจทิพย์ พวงทอง (2540) มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .71 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับข้อคำถามให้เหลือ 10 ข้อ และนำ

ไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นอีกครั้ง โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .42 - .74 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .77

4.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม (Demanding or Authoritarian) หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูใช้กฎ หรือระเบียบที่เข้มงวด เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่ต้องการโดยไม่มีการอธิบายเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามจะลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าปฏิบัติได้ตามที่ต้องการก็จะมีให้คำชมเชย หรือให้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมนี้ สามารถวัดได้จากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของใจทิพย์ พวงทอง (2540) มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .71 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับข้อคำถามให้เหลือ 10 ข้อ และนำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นอีกครั้ง โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .39 - .79 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .82

4.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Neglecting or Rejection) หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่ตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่สนับสนุนหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ ตำหนิ ลงโทษที่รุนแรงปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่ โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยนี้ สามารถวัดได้จากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของใจทิพย์ พวงทอง (2540) มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .80 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับข้อคำถามให้เหลือ 9 ข้อ และนำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นอีกครั้ง โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .43 - .88 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .86

การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อรวมคะแนนแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูในแต่ละแบบ หากผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดใดมากที่สุด ให้ถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนั้น

5. การปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กวัยรุ่นแสดงออกในการคบเพื่อน ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ โดยพิจารณาจากการใช้วาจาที่เหมาะสม การแสดงกิริยาที่เหมาะสม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำงานร่วมกัน และการยอมรับความแตกต่างของบุคคล

ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถวัดได้โดยแบบวัดการปรับตัวกับเพื่อนของ ยรรยง ผิวอ่อน (2535) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดการปรับตัวกับเพื่อนสูง หมายถึงมีการปรับตัวกับเพื่อนดี ส่วนผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดการปรับตัวกับเพื่อนต่ำ หมายถึงมีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำข้อคำถามมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับงานวิจัยนี้ เหลือข้อคำถาม 25 ข้อ โดยกำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าระดับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมแสดงว่ามีการปรับตัวกับเพื่อนดี และผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าระดับ

คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมแสดงว่ามีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี แบบวัดการปรับตัวกับเพื่อนนี้ ยรรยง ผิวนอ่อน ได้หาค่าความเชื่อมั่นได้ .89 ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำมาหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้ง โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .33 -.56 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง
สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อนของเด็กวัยรุ่น ดังต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

- 1.1 ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 1.3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 1.4 ลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 1.5 งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางชีวสังคมกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

2. เอกสารเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

- 2.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว
- 2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล
- 2.3 องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว
- 2.4 ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว
- 2.5 งานวิจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

3. เอกสารเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

- 3.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู
- 3.2 รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู
- 3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

4. เอกสารเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

- 4.1 ความหมายของการปรับตัวกับเพื่อน
- 4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวกับเพื่อน
- 4.3 การปรับตัวกับเพื่อนของเด็กวัยรุ่น
- 4.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

1. เอกสารเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อแต่ละบุคคลเป็นอย่างมาก เพราะเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการมองภาพเกี่ยวกับตน ซึ่งหมายถึง ระดับคุณค่าที่บุคคลให้กับตน (กุญชร ค้าขาย. 2542 : 74) การเห็นคุณค่าในตนเองนี้ อาจใช้ได้ในความหมายอื่น เช่น ความภาคภูมิใจในตนเอง (ชมภูนุท สิริพรหมภักทร.2539 : 7) หรือความรู้สึกถึงคุณค่าต่อตนเอง (สุรัช วิริยะมนตรี.2541 : 21)หรือความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (นุชลดา โรจนประภาพรรณ.2541 : 11)

1.1 ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

ได้มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้
 นาดยา วงศ์หลีกภัย (2532 : 19) ให้ความหมายว่า เป็นทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเอง มีความเคารพ ยอมรับในตนเองว่ามีความสำคัญและมีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ตลอดทั้งมีความเชื่อมั่นในคุณค่าแห่งตน

เปรมจิต ทศตะ (2516 : 7) ให้ความหมายว่า เป็นการพิจารณาตัดสินค่าของตนตามความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อตนเองของบุคคลในเรื่องการปฏิเสธตนเอง การยอมรับของบิดามารดา การลอกตนเอง การไม่ยอมรับของผู้มีอาวุโส หรือผู้มีอำนาจเหนือ และการยอมรับตนเองและสังคม

นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม (2519 : 6 – 7) ให้ความหมายว่าเป็นการพิจารณาตัดสินค่าของตนเองตามความรู้สึก และทัศนคติต่อตนเองของบุคคลในเรื่องการประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลว การปฏิเสธตนเอง การยอมรับตนเอง การพึ่งตนเอง คิดว่าตนเองมีคุณค่าในสังคมตลอดจนการได้รับการยอมรับจากสังคมจากบิดามารดา ผู้อาวุโสหรือผู้มีอำนาจเหนือกว่า

อรชุนา พุ่มสวัสดิ์ (2539 : 9) ให้ความหมายว่า การที่บุคคลพิจารณาประเมินตนเอง โดยการตรวจสอบการกระทำ ความสามารถ และการประสบผลสำเร็จ การทำให้บุคคลยอมรับตนเอง

ชยาพร ลีประเสริฐ (2536 : 44) ให้ความหมายว่า การที่บุคคลพิจารณาประเมินตนเอง และพิจารณาตัดสินตน แล้วชี้ให้เห็นถึงขอบเขตความเชื่อที่บุคคลมีเกี่ยวกับตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความมีคุณค่า อันส่งผลให้บุคคลยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความนับถือตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องอัตวิสัยของแต่ละบุคคล

นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541 : 11) ให้ความหมายว่า เป็นความรู้สึกที่มีต่อตนเองว่ามีความสามารถ พึ่งพอใจในตนเองและยอมรับของสังคม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจและความกระตือรือร้นที่จะประพฤติปฏิบัติในทางที่เหมาะสมถูกต้อง และประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของตน

แซสซี (Sasse. 1978 : 48) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเองหมายถึง ความต้องการของบุคคลที่มีความรู้สึกถึงความสำคัญ หรือมีคุณค่าของตนเอง ความต้องการยอมรับ และการสนับสนุนจากผู้อื่น

ดาซี และเคนนี่ (Dacey; & Kenny. 1997 : 174) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเองหมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่รู้จักและยอมรับตนเอง ระมัดระวังในข้อจำกัดของตน ทำในสิ่งที่ถูกต้อง และมองโลกในแง่ดี

จากความหมายทั้งหมด แต่ละนิยามมีรายละเอียดแตกต่างกัน แต่ภาพรวมมีความลักษณะคล้ายกัน จึงขอสรุปความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่ดี ที่มีต่อตนเองทั้งทางด้านบวกหรือลบ เป็นความรู้สึกว่าตนเองมีค่า หรือเป็นการตัดสินใจคุณค่าของตนเอง รวมถึงการยอมรับตนเองว่ามีความสำคัญและมีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

Abraham Maslow เป็นนักจิตวิทยาที่ทำการศึกษาด้านบุคลิกภาพท่านหนึ่งก็ได้กล่าวถึงการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ในทฤษฎีของเขาว่า เป็นความต้องการที่สำคัญ และเข้าใจยากที่สุด เพราะต้องขึ้นกับองค์ประกอบที่สำคัญต่าง ๆ มากมาย (อรชุนา พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 12 ; อ้างอิงจาก Maslow. 1970 : 45 – 46) สิ่งสำคัญที่ทฤษฎีของ Maslow เน้นคือ เอกลักษณะของบุคคล ความสำคัญและความหมายของคุณค่าต่าง ๆ ศักยภาพสำหรับการชี้นำตนเอง และความเจริญเติบโตของบุคคล (นวลละออ สุภาพล. 2527 : 255)

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs)

มาสโลว์ (เยาวนารถ เลหาบรรจง. 2545 : 23 ; อ้างอิงจาก Maslow. 1954 : 80-97) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ โดยกล่าวว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการ และความต้องการนั้นเริ่มจากความต้องการซึ่งอยู่ในระดับต่ำที่สุด จนไปถึงความต้องการในระดับสูงสุด ซึ่งเขาแบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น 5 ชั้น คือ

1. ความต้องการทางสรีระหรือความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของร่างกาย เป็นความต้องการที่จำเป็นสำหรับมีชีวิตอยู่ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการทางสรีระอยู่เสมอจะขาดเสียมิได้ ถ้าอยู่ในสภาพที่ขาดจะกระตุ้นให้ตนมีกิจกรรม และชวนหาวิธีที่จะสนองความต้องการ

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพ (Safety Needs) เป็นความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นอิสระจากความกลัว ขู่เข็ญ บังคับจากผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม เป็นความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความต้องการ

ประเภทนี้เริ่มต้นตั้งแต่วัยทารกจนกระทั่งวัยชรา ความต้องการที่จะมีงานทำเป็นหลักแหล่งก็เป็นความต้องการเพื่อสวัสดิภาพของผู้ใหญ่อย่างหนึ่ง

3. ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ (Love and Belonging Needs) มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาจะให้เป็นที่รักของผู้อื่น และต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ให้ทุกคนยอมรับตนเป็นสมาชิก

4. ความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่า (Esteem Needs) ความต้องการประเภทนี้ประกอบด้วย ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ มีความสามารถที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถ มีคุณค่าและมีเกียรติ ต้องการได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่น ผู้ที่สมปรารถนาในความต้องการนี้จะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง เป็นคนมีประโยชน์และมีค่า ตรงกันข้ามกับผู้ขาดความต้องการประเภทนี้ จะรู้สึกว่าไม่มีความสามารถและมีปมด้อย มองโลกในแง่ร้าย

5. ความต้องการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงและพัฒนาตนเองที่ตามศักยภาพ (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงของตน กล้าที่จะตัดสินใจเลือกทางเดินของชีวิต รู้จักค่านิยมของตนเอง มีความจริงใจต่อตนเอง ปรารถนาที่จะเป็นคนดีที่สุดเท่าที่จะมีความสามารถทำได้ ทั้งทางด้านสติปัญญา ทักษะและอารมณ์ความรู้สึก ยอมรับตนเองทั้งส่วนดีส่วนเสีย เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิต เผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ

ความต้องการทั้ง 5 ขั้นของมาสโลว์ได้ถูกจัดลำดับความสำคัญ โดยเริ่มจากความต้องการในระดับที่ต่ำสุดไปจนถึงระดับสูงสุด ความต้องการในขั้นสูงสุดจะไม่มีค่าหรือไม่ปรากฏจนกว่าจะได้รับความพึงพอใจในขั้นที่ต่ำกว่า เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับความพึงพอใจแล้ว ความต้องการในระดับสูงขึ้นไปจะตามมา ดังนั้นแนวคิดมาสโลว์ จึงมองธรรมชาติของมนุษย์ในด้านดีงาม หากบุคคลแต่ละคนมีสุขภาพร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ พัฒนาตนเองได้เต็มที่ก็จะมีผลให้ส่วนรวมพัฒนาขึ้น (ศิริกุล ดันทุลาภิรักษ์. 2531 : 130) มนุษย์มีธรรมชาติสร้างสรรค์ความดี ปรารถนาความเจริญแห่งตน รู้คุณค่าในตนเอง รู้จักรับผิดชอบชีวิต มีความรับผิดชอบในชีวิตและการกระทำของตน สุข ทุกข์ ชั่วดี เกิดจากการเลือกของตนและที่สำคัญคือ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะรู้จักตนเองและความสามารถเฉพาะตัวของตน เพื่อใช้พลังความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ถ้ามนุษย์อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เจริญแล้ว เขาจะพัฒนาไปสู่ความมั่งคั่ง (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2536 : 100)

1.3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง

คูเปอร์สมิธ (อรชุนา พุ่มสวัสดิ์, 2539 : 13 – 15 ; อ้างอิงจาก Coopersmith, 1981) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่ามี 2 ด้าน คือ องค์ประกอบภายใน และองค์ประกอบภายนอกตนเอง

1. องค์ประกอบภายในตนเอง คือ ลักษณะเฉพาะของบุคคลแต่ละคนที่มีผลทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลแต่ละคนแตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ลักษณะทางกายภาพ (Physical Attributes) เช่น ความสวยงามของรูปร่างหน้าตา ความคล่องแคล่วว่องไว บุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าบุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ด้อย อย่างไรก็ตามก็ดี ลักษณะทางกายภาพใด ๆ จะส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองหรือไม่เพียงใด ยังขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมนั้น ๆ อีกด้วย

1.2 สมรรถภาพ ความสามารถและผลงาน (General Capacity, Ability and Performance) องค์ประกอบทั้ง 3 มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองโดยจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถของการประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในสิ่งที่กระทำโดยจะมีเรื่องสติปัญญาเข้ามาเกี่ยวพันด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในวัยเรียน ซึ่งจะหมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สติปัญญาจะมีผลต่อสมรรถภาพและผลการเรียนของนักเรียนด้วย อันจะนำไปสู่การเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง

1.3 ภาวะทางอารมณ์ (Affective States) เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกเห็นคุณค่า ความเป็นสุข ความวิตกกังวล หรือภาวะอื่นที่อยู่ในตัวบุคคล อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประเมินถึงสิ่งที่ตนประสบและเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น แล้วมีผลต่อการประเมินตนเองในเวลาต่อมา บุคคลที่ประเมินตนเองในทางที่ดีจะมีความรู้สึกพึงพอใจ มีความสุข ในทางตรงกันข้าม บุคคลที่ประเมินตนเองในทางไม่ดี ไม่พอใจในชีวิตของตน และหมดหวังในอนาคต

1.4 ค่านิยมส่วนตัว (Self-Values) โดยทั่วไป บุคคลจะให้ความพอใจในสิ่งต่างๆ แตกต่างกันไป บุคคลมีแนวโน้มจะใช้ค่านิยมของสังคม เป็นตัวตัดสินการเห็นคุณค่าในตนเอง ถ้าค่านิยมของตนเองสอดคล้องกับสังคม จะทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น แต่ถ้าค่านิยมของตนเองไม่สอดคล้องกับสังคม การเห็นคุณค่าในตนเองจะต่ำลง

1.5 ความปรารถนาของบุคคล (Aspiration) การตัดสินการเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลเกิดจากการเปรียบเทียบผลงาน และความสามารถของตนเองกับเกณฑ์ความสำเร็จที่ตนเองได้ตั้งไว้ ถ้าผลงานและความสามารถเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตนเองตั้งไว้หรือดีกว่า จะทำให้บุคคลมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าผลงานและความสามารถไม่เป็นไปตามเกณฑ์หรือต่ำกว่าเกณฑ์ บุคคลจะคิดว่าตนเองไร้ค่า

1.6 เพศ (Sex) สังคมและวัฒนธรรมส่วนใหญ่ จะให้ความสำคัญกับเพศชาย การประสบความสำเร็จของเพศชายมักจะถูกมองว่าเกิดจากความสามารถ แต่ถ้าเป็นหญิงกลับ

ถูกมองว่าเป็นเพราะความพยายามหรือความโชคดี ดังนั้นจึงพบว่าส่วนใหญ่เพศชายมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเพศหญิง ดังที่กุญชรี คำชาย (2542 : 75) ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับความแตกต่างทางด้านเพศว่า เป็นเพราะตามวัฒนธรรมและประเพณี เพศชายได้รับการยอมรับและสังคมให้คุณค่ามากกว่าเพศหญิง แต่อย่างไรก็ตามทัศนคติต่อผู้หญิงและระดับการเห็นคุณค่าในตนเองก็มีความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมด้วย

1.7 ปัญหาต่าง ๆ และโรคภัยไข้เจ็บ (Problems and Pathology) ได้แก่ปัญหาสุขภาพจิตทั่ว ๆ ไป อาการทางกายที่มีสาเหตุมาจากจิตใจ (Psychosomatic Syntoms) กล่าวคือ ผู้ที่มีปัญหาดังกล่าวสูงจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และจะแสดงออกมาในรูปความวิตกกังวล มีความทุกข์ ส่วนผู้ที่มีปัญหาดังกล่าวน้อย จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง

2. องค์ประกอบภายนอกตนเอง คือสภาพแวดล้อมภายนอกที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ความสัมพันธ์กับครอบครัวและพ่อแม่ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก เป็นสิ่งที่มีอานุภาพมาก ดังนั้น ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิต เด็กที่ได้รับความรัก ความอบอุ่น การสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้สิทธิเสรีภาพในการกระทำของเด็ก ระเบียบกฎเกณฑ์ที่พ่อแม่ใช้ปกครองลูก และการจัดการดูแลให้เด็กมีอิสระในขอบเขตที่กำหนด สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้

2.2 โรงเรียนและการศึกษา เป็นสถานที่พัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองต่อจากบ้าน โรงเรียนมีหน้าที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในทักษะ ความสามารถและการเห็นคุณค่าในตนเองเมื่ออยู่ในชั้นเรียน เช่น ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ ซึ่งไม่ขัดกับกฎระเบียบที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ การฝึกนักเรียนให้แก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง

2.3 สถานภาพทางสังคมเป็นการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น โดยพิจารณาจากอาชีพ ตำแหน่งการงาน บทบาททางสังคม สถานะทางเศรษฐกิจ วงศ์ตระกูล เป็นต้น บุคคลที่มาจากสถานภาพทางสังคมสูง จะได้รับการปฏิบัติที่ทำให้เขารู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่าบุคคลที่มาจากสถานภาพทางสังคมระดับปานกลาง และต่ำ อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่า สถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองไม่ค่อยเด่นชัดนัก เพราะบุคคลที่มาจากสถานภาพทางสังคมในระดับต่ำมีทั้งบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงและต่ำ

2.4 สังคมและกลุ่มเพื่อน การที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและเพื่อนจะช่วยให้การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง การที่บุคคลไม่ได้รับการยอมรับ ไม่เป็นที่ประทับใจในกลุ่มเพื่อน จะทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำลง จะกลายเป็นคนที่เจียมขี้น ขอบเก็บตัว และไม่เป็นที่ไว้วางใจของเพื่อน

มาสโลว์ (นวลละออ สุภาพล. 2527 : 269) ได้แบ่งความต้องการได้รับการนับถือยกย่อง (Self-Esteem Needs) ออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ความต้องการนับถือตนเอง (Self - Respect) คือความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความแข็งแรง มีความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น และมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่ามีคุณค่า และมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในงานภารกิจต่าง ๆ และมีชีวิตที่ดี

2. ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from Others) คือความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับการยกย่อง ได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจ มีสถานภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขาน และเป็นที่ยอมรับชมยินดี มีความต้องการที่จะได้รับการยกย่อง ชมเชยในสิ่งที่เขากระทำ ซึ่งทำให้รู้สึกว่าคุณค่าความสามารถของเขาได้รับการยอมรับ

สุพรรณิ จันทรวิเศษ (2539 : 58-59) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง ของเด็กวัยรุ่น พบองค์ประกอบ ทั้งหมด 9 องค์ประกอบ คือ ความสำเร็จแห่งตน สัมพันธภาพของครอบครัว บุคลิกภาพแห่งตน ความล้มเหลว คุณค่าของตนเอง การยอมรับตนเอง สมรรถภาพแห่งตน คุณธรรมแห่งตน และความอดทน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง มาจากองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอก ซึ่งองค์ประกอบภายในนั้นจะขึ้นกับบุคคลนั้น ๆ โดยเฉพาะ อาทิเช่น สมรรถภาพความสามารถ ภาวะอารมณ์ และความเชื่อมั่น ฯลฯ ส่วนองค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งคือ องค์ประกอบที่เกิดจากภายนอกหรือจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สัมพันธภาพในครอบครัว เพื่อนฝูง ฯลฯ เหล่านี้เพราะบุคคลย่อมต้องอาศัยและพึ่งพิงกับปัจจัยภายนอก

1.4 ลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเอง

อัญชลี วงศ์ทางสวัสดิ์ (2545 : 27-28 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1976 : 96) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความนึกคิดที่บุคคลมีความรู้สึกพึงพอใจตนเอง บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงและต่ำ มีลักษณะดังนี้

1. บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความสอดคล้องกลมกลืนทั้งหมดของ “ตน” รับรู้คุณค่าของตนตามความเป็นจริง ตระหนักถึงศักยภาพทั้งหมดของตนเอง มีจิตใจที่เปิดกว้าง และยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง พร้อมทั้งสามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม บุคคลเหล่านี้จะมีความกระตือรือร้น เชื่อมั่นในตนเองว่ามีความเป็นตัวของตัวเองในการแสดงความคิดเห็น ไม่หวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ตลอดทั้งเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจ เคารพ และประทับใจในตนเอง ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น รวมทั้งสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมได้ การเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะเกี่ยวข้องกับการ

เป็นอิสระไม่พึ่งพาใคร มีความเชื่อมั่นในตนเองมาก มีภาวะจิตใจที่มั่นคง มีความวิตกกังวลน้อย รับรู้ได้ถึงความสำเร็จ ผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะเชื่อมั่นในอำนาจของการกระทำของตนเองว่าจะก่อให้เกิดผลตามที่ต้องการ มีวุฒิทางอารมณ์สูง มีความวิตกกังวลน้อย เห็นคุณค่าของการมีสุขภาพดี และออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีพฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรค เชื่อมั่นในตนเองและสามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อดำรงรักษาสุขภาพของตนไว้ มีการแสดงออกของความคิดที่ดีและถูกต้อง มีความสามารถและปรารถนาที่จะเสนอความคิดเหล่านี้แก่ผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันก็ปรารถนาที่จะรับฟังข้อเสนอแนะของผู้อื่นด้วย และจะพอใจในสิ่งที่ตนเป็นอยู่และยอมรับความผิดพลาดที่ทำได้และหวังว่าจะแก้ไขมันได้

2. บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะอยู่ในภาวะความไม่สอดคล้องกลมกลืนของ "ตน" มักใช้กลไกในการป้องกันตนเอง ระบุว่าตนเองด้อยค่า หรือมีคุณค่าเกินความเป็นจริง ซึ่งส่งผลให้บุคคลเหล่านี้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย วิตกกังวล เก็บตัว ไม่ชอบแสดงตน แสวงหาการยอมรับจากบุคคลอื่นเพื่อให้เกิดการยอมรับตนเอง บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำมักแสดงความเข้มแข็งให้ปรากฏออกมาเสมอ ๆ แต่แท้จริงแล้ว บุคคลเหล่านี้จะมีความรู้สึกหวาดกลัว ท้อแท้ ไม่มั่นใจในตนเอง มักตกอยู่ภายในอิทธิพลของบุคคล หวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ มีความยุ่งยากใจในการแก้ปัญหาและไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ ได้ เกิดการสูญเสียพลังอำนาจและรู้สึกโดดเดี่ยว ผลที่ตามมาหลังจากเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำก็คือ สุขภาพเสื่อมลง สูญเสียบทบาทในสังคม สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ประสบความสำเร็จน้อย เห็นความเสียหายน้อยเป็นสิ่งที่ผิดร้ายแรง มีความลังเลที่จะทำสิ่งใหม่หรือริเริ่มงานใหม่ มักจะแสดงออกด้วยความรู้สึกอายหรือรู้สึกผิด มักจะกล่าวโทษตนเองหรือตำหนิผู้อื่น หลีกเลี่ยงการพบปะกับบุคคลอื่น ขาดการเกี่ยวข้องกับบุคคลที่รู้จัก หลีกเลี่ยงการประสานงาน มักจะยืนก้มตัวและเดินอย่างช้า ๆ มีความลังเลใจที่จะพูดหรือหยุดพูด กล่าวขอโทษบ่อย ๆ มักแสดงความรู้สึกผิดและกระตุ้นให้ผู้อื่นดูว่าตัวเองเพื่อเป็นการทำโทษ คำพูดที่ใช้มักแสดงความรู้สึกของความสิ้นหวัง ไร้ค่า ไม่ยอมรับคำชมเชย เกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ หดหวัง รู้สึกโกรธตัวเอง และกลายเป็นภาวะซึมเศร้าในที่สุด

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2543 : 32-36 ; อ้างอิงใน เยาวนารถ เลขาบรรจง. 2545 : 15) กล่าวว่

1. เด็กที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะรู้สึกว่าตนเองน่ารัก เป็นที่รักและต้องการของผู้อื่น มีคุณค่า มีความหมาย รู้สึกภูมิใจในตนเอง กล้าที่จะเปิดเผยตนเอง ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีอารมณ์ที่หนักแน่นมั่นคง ไม่มีปฏิกิริยารุนแรงต่อการกระทำหรือคำพูดของผู้อื่น เมื่อคนอื่นเอ่ยถึงความบกพร่องของเขาจะยอมรับฟังด้วยความใจกว้าง ไม่โกรธหรือสะทกสะท้าน เพราะรู้ว่าคุณค่าของตนไม่ได้อยู่ที่การเป็นคนสมบูรณ์แบบไม่มีที่ติ หากผู้อื่นชมเขาจะยอมรับคำชมนั้น เพราะรู้ว่าตนก็มีสิ่งดี ๆ และเหมาะที่จะได้รับคำชมนั้นด้วยเหมือนกัน

2. เด็กที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะรู้สึกว่าคุณค่าในตนเองไม่น่ารัก ไม่เป็นที่รักหรือต้องการของใคร ไม่ค่อยเชื่อว่าใครจะรักตนจริง รู้สึกว่าตนไร้คุณค่า พยายามปิดซ่อนตนเอง กลัวความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง ปฏิเสธว่าตนไม่ได้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะกลัวว่าผู้อื่นจะเห็นความบกพร่องหรือจุดอ่อนของตนเอง มีอารมณ์หงุดหงิดง่าย เพราะไม่มีความมั่นคงในตนเอง เมื่อผู้อื่นกล่าวถึงข้อบกพร่องของตนก็จะยอมรับไม่ได้ และอาจแสดงความโกรธหรือมีปฏิกิริยารุนแรงเมื่อได้รับคำชมก็อาจสงสัยว่าคำชมนั้นจริงใจหรือไม่ เพราะไม่แน่ใจว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นเพราะความสามารถของตนจริงหรือไม่ และมีค่าแก่การชมไหม

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลจะแสดงออกมาทางบุคลิกภาพ พฤติกรรม และจิตลักษณะต่างๆ โดยบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีบุคลิกภาพ พฤติกรรม และลักษณะทางจิตในด้านบวก ในทางตรงกันข้ามเมื่อบุคคลมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำก็จะมีบุคลิกภาพ พฤติกรรม และลักษณะทางจิตในด้านลบหรือตรงกันข้าม

1.5 งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางชีวสังคมกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากการศึกษางานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับตัวแปรทางชีวสังคมกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งพอจะรวบรวมได้ ดังนี้

เพศกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม (2519 : 50) ศึกษาบุคลิกภาพแสดงตัว ความเชื่อมั่นในตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2518 ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า นักเรียนหญิงมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษาของ สถิต ภัศระ (2535 : 78) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นชายมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นหญิง การศึกษาของจงกลณี ดุ้ยเจริญ (2540 : 108) ศึกษาสัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเอง กับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า วัยรุ่นชายมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นหญิง และการศึกษาของ สุรัชย์ วิริยะมนตรี (2541 : 56) ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง พบว่า วัยรุ่นชายมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นหญิง อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยที่มีผลขัดแย้งกับงานวิจัยข้างต้น ซึ่งพบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองดังงานวิจัยของไวลี (Offer; & Others. 1981 : 96 ; citing Wylie. 1979) ได้ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของเจ-ซางและคนอื่นๆ (Jae-chang; & Others. 1984 : 98) ศึกษาอัตมโนทัศน์และค่านิยมของเด็กวัยรุ่นเกาหลี พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีอัตมโนทัศน์ไม่แตกต่างกัน การศึกษาของอรชุนา พุ่มสวัสดิ์ (2539 : 48)

ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า วัยรุ่นชายมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างจากวัยรุ่นหญิง และการศึกษาของจรรยารัตน์ รอดเนียม (2543 : 58) ศึกษาเหตุการณ์ในชีวิต แรงสนับสนุนทางสังคม และการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น พบว่าเพศหญิงและเพศชายมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า เพศกับการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กันทั้งในทางบวกและทางลบ จึงยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าเพศชายหรือเพศหญิงจะมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ คาดการณ์ว่าเพศชายจะมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ทั้งนี้ เพราะเพศเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลให้การเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน(อรชума พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 13-15 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981) ในสังคมส่วนใหญ่ยังมีความต้องการให้เพศชายและเพศหญิงแบ่งบทบาทกันโดยเด็ดขาด (รัจรี นพเกตุ. 2544 : 229) เพราะค่านิยมของสังคมและการอบรมเลี้ยงดูของเพศหญิงแตกต่างจากเพศชาย (วรรณวดี ชัยชาญกุล. 2536 : 9) สอดคล้องกับนุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541 : 65) ที่รายงานว่า สังคมและวัฒนธรรมส่วนใหญ่มักจะมีค่านิยมที่ดีต่อเพศชายมากกว่าเพศหญิง เช่นเพศชายมักได้รับการมอบหมายตำแหน่งที่มีอำนาจทางสังคม ในขณะที่เพศหญิงมักจะได้รับตำแหน่งและบทบาททางสังคมที่ด้อยกว่า นอกจากนี้เพศหญิงจะมีความวิตกกังวลมากกว่าเพศชาย และมักจะยอมรับความรู้สึกว่าตนเองไร้ความสามารถ ในขณะที่เพศชายจะรับรู้ถึงความเก่ง ความมีอำนาจของตนมากกว่าฝ่ายหญิง (เพ็ญศรี พิชัยสนธิ์ และ ระวีวรรณ แสงฉาย. ม.ป.ป. : 73) และงานวิจัยของวันทนี วาสิกะสิน และสุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2541 : 7-16) ได้ศึกษาค่านิยมและทัศนคติของสังคมไทยต่อสตรี พบว่า สังคมไทยมีค่านิยมต่อสตรีในเรื่องของความเชื่อเรื่องผู้หญิง ข้อจำกัดความเป็นเพศหญิง การอบรมเลี้ยงดู และพฤติกรรมทางเพศของเพศหญิง ในลักษณะความไม่เสมอภาค ดังนั้นจึงเป็นจุดที่ผู้วิจัยสนใจนำตัวแปรเพศมาศึกษาในครั้งนี้ จึงตั้งสมมติฐานในประเด็นนี้ว่า เด็กวัยรุ่นที่มีเพศต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน

ระดับชั้นปีกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

สุนารี เตชะโชควัฒน์ (2527 : 64) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1,2 และ 3 พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกันมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน การศึกษาของสถิตย์ ภัศระ (2535 : 79) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 และการศึกษาของเพยาร์ ผลภาค (2539 : 141) ศึกษาบทบาทของบิดา บทบาทของมารดา การปรับตัวกับเพื่อน กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น ผลที่พบสอดคล้องกันคือวัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นตอนกลางมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามยังมีการศึกษาที่มีผลขัดแย้งกับการศึกษาข้างต้น ดังการศึกษาของ สาวิตรี ทยานศิลป์ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาอิทธิพลของครอบครัวกับ

การเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น การศึกษาของนุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541 : 93) ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยรายงานว่าวัยรุ่นในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ปีที่ 2 ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของจรรยารัตน์ รอดเนียม (2543 : 59) ที่พบว่า ระดับอายุของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง และการศึกษาของ อริศรา วิริยะปราโมทย์ (2539 : 129-130) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปัญหาการปรับตัวของนักเรียน พบว่า ระดับชั้นเรียนมีอิทธิพลต่อปัญหาการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับการศึกษาของกุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ (2526 : 58) ศึกษาสัมพันธภาพภายในครอบครัวกับการปรับตัวของเด็กวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีการปรับตัวแตกต่างกัน

จากการศึกษา จะเห็นได้ว่า ระดับชั้นปีมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองทั้งในทางบวกและทางลบ นอกจากนี้ระดับชั้นปียังมีผลต่อจิตลักษณะอื่นด้วย จึงคาดการว่า ระดับชั้นปีน่าจะมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังที่นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541 : 66) รายงานว่า เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นการเห็นคุณค่าในตนเองจะเพิ่มขึ้น เพราะกระบวนการพัฒนาของการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การวิจัยในครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า เด็กวัยรุ่นที่มีระดับชั้นปีต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน

ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

สมพิศ ไชยกิจ (2536 : 72) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ สุรัชย์ วิริยะมนตรี (2541 : 57) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง พบว่าปัจจัยทางด้านรายได้ของบิดามารดาไม่มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น และการศึกษาของ จงกลณี ดุ้ยเจริญ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น ซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1,2 และ 3 พบว่า อาชีพและรายได้ของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น อย่างไรก็ตาม มีผลการศึกษาของต่างประเทศที่ขัดแย้งกับการศึกษาดังกล่าวข้างต้น โดยพบว่าฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังงานวิจัยของ เจ-ชาง และคนอื่นๆ (Jae-chang; & Others.1984 : 98) ศึกษาเอกลักษณ์แห่งตนและค่านิยมของเด็กวัยรุ่นเกาหลี พบว่าวัยรุ่นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงมีเอกลักษณ์แห่งตนดีกว่าวัยรุ่นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จากการศึกษาของ เดโม และเซวิน-วิลเลียม (Steinberg. 1996 : 302 ; citing Demo & Savin-William. 1983) ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้นกับชนชั้นทางสังคม พบว่า ระดับชนชั้นทางสังคมเมื่อเทียบกับอาชีพ

ของพ่อแม่ มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น การศึกษาของอีลีออต (รวีพรรณ เลขะวิวัฒน์, 2544 : 37 ; อ้างอิงจาก Elliott, 1995 : 1141) ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่มีงานทำพบว่า สตรีที่มีงานทำนั้น ผู้ที่ได้รับเงินเดือนสูงกว่าจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าสตรีที่ได้รับเงินเดือนต่ำ และสอดคล้องกับการศึกษาของวอร์ริงตัน และแกรนท์ (ประภาวดี เหล่าพลสุข, 2539 : 45 ; อ้างอิงจาก Worthington & Grant, 1968) รายงานไว้ว่าคะแนนเฉลี่ยในระดับชั้นมัธยมศึกษาจะเป็นตัวทำนายเกรดเฉลี่ยในมหาวิทยาลัยได้ดี และนิสิตที่บิดามารดามีรายได้สูง และปานกลาง จะได้รับผลสำเร็จทางการเรียนสูงกว่านิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ

จากงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองทั้งในทางบวกและทางลบ เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลการศึกษาที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นผลงานวิจัยไทย ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยต่างประเทศที่พบว่าฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองอย่างมีนัยสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ จึงนำตัวแปรฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวมาศึกษา เนื่องจากเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงของครอบครัว และเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในครอบครัว (สายสุรี จุติกุล, ม.ป.ป. : 45) แม้สภาพเศรษฐกิจและสังคมจะไม่ใช่ว่าปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น แต่กลับมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น (ประดินันท์ อุปรมัย, 2544 : 262) และฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในประเด็นนี้ว่า เด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน

2. เอกสารเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

2.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

กุลวรรณ วิทยาวงศจุติ (2526 : 5-7) กล่าวว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่พ่อ และ / หรือแม่ ปฏิบัติต่อลูก พฤติกรรมที่ลูกปฏิบัติต่อพ่อ และ/หรือแม่ และพฤติกรรมที่พ่อและแม่ปฏิบัติต่อกัน

ศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2527 : 115-116) กล่าวว่าสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความเกี่ยวข้อง ความผูกพันรักใคร่ ความสนิทสนมกลมเกลียวกัน ความคุ้นเคยใกล้ชิดกันฉันมิตร สัมพันธภาพเกิดจากการติดต่อระหว่างบุคคลสองคนซึ่งมีความในใจบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน มีการสนทนาติดต่อใกล้ชิดกัน สัมพันธภาพนี้อาจเป็นไปในทางที่ดี คือเป็นมิตร หรืออาจจะเป็นไปในทางที่ไม่ดี คือเป็นศัตรูก็ได้ ถ้าเป็นไปในทางที่เป็นมิตรก็จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าการแสดงออกเป็นไปในทางที่เป็นศัตรูและผู้ตอบสนองมีความรู้สึกเป็นศัตรู ย่อมก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่ดี

เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี (2540 : 6) ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า ลักษณะพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูก พฤติกรรมที่ลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่ และพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อกัน ดังเช่น พ่อแม่ให้ความรัก ความห่วงใย ไว้วางใจลูก ให้ลูกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น มีการพักผ่อนร่วมกันในครอบครัว ให้กำลังใจลูกและไม่เข้มงวดกวดขัน หรือควบคุมมากเกินไป ลูกให้ความรัก ความเคารพต่อพ่อแม่ ยอมรับเกณฑ์มาตรฐานของพ่อแม่ ตลอดจนความกลมเกลียวของพ่อแม่ที่มีต่อกัน

โสภาพรรณ เวียงเพิ่ม (2541 : 9) ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวหมายถึง ลักษณะทางพฤติกรรมภายในครอบครัว การแสดงออกด้านความสัมพันธ์ของบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร และการมีส่วนร่วมในครอบครัว

นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541 : 57) ได้ให้ความหมายว่าหมายถึงการที่สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันรักใคร่ ประองตองกัน และสามารถให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากความหมายทั้งหมด ขอสรุปรว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การผูกพัน และการสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องของผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูกซึ่งประกอบด้วยความคุ้นเคยสนิทสนมระหว่างกัน ความเชื่อถือไว้วางใจที่มีต่อกัน ความผูกพันรักใคร่ระหว่างกัน และความสอดคล้องในสิ่งที่ปฏิบัติต่อกัน

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Theory) ของซัลลิแวน (Sullivan)

ทฤษฎีบุคลิกภาพของซัลลิแวน ได้ให้ความเข้าใจเรื่องบุคลิกภาพ ว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากการสะท้อนกลับและปฏิสัมพันธ์ในสังคมหรือเกิดขึ้นใน “สนามความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล” (Interpersonal Field) ซัลลิแวนถือว่า เป็นการเจริญเติบโตที่เป็นไปตามหลักจิตวิทยาสังคมและอิทธิพลที่สำคัญ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (นวลละออ สุภาผล. 2527 : 170)

ซัลลิแวน เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนี้ คือรากฐานของบุคลิกภาพ เพราะว่าทันทีที่คนเราเกิดมาในโลก เราไม่สามารถจะอยู่โดยลำพังตนเองได้ อย่างน้อยคนเราก็เริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นแล้วหนึ่งคน คือ ผู้ให้กำเนิดเลี้ยงดูเรา จากนั้นเราก็ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ตลอดชีวิต (นิภา นิธยาน. 2520 : 75 ; อ้างอิงจาก รัตนา นฤภัทร. 2537 : 95 – 96) เพราะตลอดเวลาที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่นั้น จำเป็นต้องมีสัมพันธภาพซึ่งกันและกันกับสิ่งแวดล้อม และว่าเมื่อยังเป็นทารกแรกเกิดนั้น มนุษย์มีความสามารถในการแลกเปลี่ยนสัมพันธภาพกับสิ่งแวดล้อมน้อยมาก แต่ผลที่สุดก็มีความสามารถในการปรับตัวสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นผู้สอนให้ก่อน แต่มิได้หมายความว่าธรรมชาติของทารกนั้นเปรียบ

ประจักษ์จำอันชาวสะอาต และสิ่งแวดล้อมจะเขียนอะไรใส่ลงไปก็ได้ตามอำเภอใจ ตรงกันข้าม ชัลลีแวนย้าว่าการก่อรูปลักษณะของบุคลิกภาพนั้นเป็นไปในรูปถ้อยที่ถ้อยแลกลเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์ภาพกันระหว่างบุคคลกับโลกภายนอก (ประมวญ ดิคคินสัน. ม.ป.ป. : 67)

ชัลลีแวนได้แบ่งขั้นแห่งความเจริญเติบโต (Stages of Development) หรือพัฒนาการของบุคลิกภาพเป็นขั้นต่าง ๆ (นวลละออ สุภาพล. 2527 : 171 – 172) ; (ประมวญ ดิคคินสัน. ม.ป.ป. : 69 – 72) ; (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2536 : 71-73) ดังนี้

1. วัยทารก (Infancy) เริ่มต้นตั้งแต่ 2 – 3 ขวบ ภายหลังคลอดถึงเริ่มหัดพูด การพูดในวัยนี้ยังไม่สามารถติดต่อกับบุคคลอื่นได้ และยังไม่มีความหมาย วัยนี้บริเวณปากเป็นอวัยวะแรก ที่ทารกใช้ปะทะสังสรรค์กับสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ของเด็กในช่วงนี้คือการได้รับการตอบสนองความหิว คือการได้รับนม การใช้ปากตอบสนองความต้องการของตัวเอง นอกจากได้นมจากแม่แล้ว ทารกอาจเรียนรู้ที่จะมีความสุขในเรื่องนี้ โดยไม่ต้องพึ่งแม่ เช่น การดูดนิ้วตัวเอง เป็นต้น พัฒนาการทางด้านร่างกายจะมีการเคลื่อนไหวโดยใช้การประสานงานระหว่างมือกับตามือกับปาก หูกับเสียง เป็นต้น

ชัลลีแวนเห็นว่า วัยนี้เป็นวัยแห่งความต้องการความสบายกาย (Bodily Satisfaction) ถ้าได้รับความสบายกาย ทารกก็จะหลับไป ในวัยนี้ทารกจะมีปฏิกิริยาแบบเดียวกับที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อตนโดยตรง เช่น ถ้าแม่มีความรู้สึกเครียดเป็นกังวล เมื่อได้เลี้ยงดูทารกก็ทำให้ทารกมีความเครียด ตามไปด้วย สังเกตดูเวลาผู้ใหญ่อุ้มเด็กที่เกิดใหม่ ๆ ถ้าผู้ใหญ่ไม่เคยและรู้สึกกลัวว่าเด็กจะพลัดหลุดมือไป เด็กก็ยิ่งร้องไห้ เพราะความกังวลของผู้ใหญ่ ทำให้การจับต้องเด็กไม่ละมุนละม่อม เด็กพลอยรู้สึกเครียดตามไปด้วย นี่ก็อาจเป็นเหตุผลอันลึกซึ้งอย่างหนึ่งที่พอจะอธิบายว่า ทำไมลูกของคนที่เป็นโรคประสาทจึงมักจะพลอยเป็นโรคประสาทไปด้วย แม้ว่าพ่อแม่ก็แสนที่จะแสดงความรักต่อลูก ชัลลีแวนเห็นว่า เป็นเพราะเด็กและพ่อแม่ต่างก็มี สัมพันธภาพซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นดังนี้ เด็กก็ย่อมแสดงการโต้ตอบกับอากัปกริยาของพ่อแม่โดยตรง

2. วัยเด็ก (Childhood) เริ่มต้นเมื่อเด็กมีความสามารถฝึกการออกเสียงพูดได้ชัดเจน สื่อความหมายกับผู้อื่นได้ ระยะนี้เด็กต้องการเพื่อนเล่น เพื่อนคุยเป็นระยะที่ให้ความร่วมมือ เริ่มมีความคาดหวังในสถานการณ์ของตนเองที่จะให้ผู้อื่นยอมรับ ชัลลีแวนสังเกตว่า พอเด็กพูดได้ เดินได้ พ่อแม่ก็ชักจะเปลี่ยนไป ท่าทีของพ่อแม่ที่เคยโอ้อุ้มประคับประคองเด็กอยู่ทุกขณะ ก็เปลี่ยนเป็นสอนให้เด็กพึ่งตนเอง เด็กก็รู้สึกว่ตนต้องเอาใจผู้ใหญ่มิใช่ทำตามใจตนเสมอไป เพราะผู้ใหญ่มักแสดงให้เห็นว่าพอใจหรือไม่พอใจในการกระทำของตนอย่างไรบ้าง ถ้าตนอยากให้เขาพอใจก็ต้องทำตามเขา

3. วัยเริ่มรุ่นหรือวัยเยาว์ (Juvenile Era) เป็นช่วงระยะเวลาที่เด็กใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน ประถมถึงระยะที่ร่างกายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (Eruption) ซึ่งความเจริญเติบโตนี้ นำไปสู่การมีวุฒิภาวะทางเพศและความต้องการมีเพื่อนต่างเพศ รักพวกเดียวกัน มีเพื่อนสนิทเป็นเพศ

เดียวกันและรุ่นเดียวกัน วัยนี้เด็กเริ่มเป็นตัวของตัวเอง เห็นความแตกต่างระหว่างตนกับผู้อื่น เด็กเริ่มจะมีเพื่อนซึ่งตนเห็นว่าไปกับตนได้ โดยมีอะไร ๆ เหมือนกัน ระยะนี้เด็กเริ่มไปโรงเรียน ได้ไปพบกับเด็กรุ่นเดียวกัน และได้พบกับผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นคนนอกครอบครัวคือครู เพื่อน ๆ และครูต่างก็ปฏิบัติต่อเด็กในฐานะบุคคลผู้หนึ่ง จึงเร่งให้เกิดความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองยิ่งขึ้น ถ้าเด็กวัยนี้ยังไม่มีเพื่อน เขาก็จะสร้างเพื่อนขึ้นจากจินตนาการของตน วัยนี้เป็นวัยที่นำไปสู่วัยก่อนวัยรุ่น

ในระยะนี้มีจุดเด่นอยู่ 2 ประการคือ เด็กรู้จักมองตนเองอย่างรู้จักตีชมตนเอง อีกประการหนึ่งเด็กเริ่มมีทัศนคติทางแข่งขันและชิงดีต่อเพื่อน ๆ การรู้จักตีชมตนเอง และอยากแข่งขันนี้ทำให้เกิดความคิดเรื่องการรักษา “ชื่อเสียง” ถ้าใครมาทำลาย “ชื่อเสียง” เด็กย่อมรู้สึกเดือดร้อน ระยะนี้เด็กจะรับเอาวัฒนธรรมหรือขนบธรรมเนียมที่ตนอยู่อย่างไม่มีปัญหา ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็น “ลูกผู้หญิง” หรือ “ลูกผู้ชาย” หรือ “คนไทย” ฯลฯ จึงเป็นวัยที่เหมาะสมแก่การสั่งสอนอบรมเป็นอย่างยิ่ง

4. วัยก่อนวัยรุ่น (Pre Adolescence) เป็นระยะที่มีความสำคัญ แต่อายุทางปฏิทินค่อนข้างมีระยะสั้น โดยปกติสิ้นสุดของวัยนี้ พิจารณาจากความเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ของอวัยวะเพศ และความเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว แต่ทางด้านจิตวิทยาหรือทางจิตเวช สิ้นสุดด้วยการที่เด็กมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนความสนใจเกี่ยวกับตนเอง ไปสนใจเพื่อนต่างเพศ ซึ่งพฤติกรรมนี้เป็นสัญญาณของการเข้าสู่วัยรุ่น วัยนี้เป็นวัยที่เด็กเริ่มรู้จักรักผู้อื่น มีเพื่อน “คู่หู” ซึ่งมีนิสัยต้องกัน รักกันแรก ซัลลิแวนเรียกว่า Isophilic คือรักคนประเภทเดียวกับตน ความรักเช่นนี้จะสอนให้เด็กรู้จักรักคนอื่นให้กว้างขวางออกไปในภายหลัง เพราะจะได้หัดแสดงออกอย่างเสรีโดยไม่ต้องเกรงว่าอีกฝ่ายหนึ่งเขาจะเขิน ในวัยนี้การแสดงออกในด้านความรักเป็นการกระทำที่แสดงความจงรักภักดีอย่างสูงสุด ไม่ว่าบุคคลที่ตนรักนั้นจะสำคัญหรือไม่เพียงไรก็ตาม ถ้าเด็กมีความหวาดวิตกกังวลทับถมอยู่ “ความรัก” ที่เขาแสดงออกนั้นจะเป็นเพียงเครื่องแสดงว่า เขากำลังไขว่คว้าหาความอุ่นนอกอุ่นใจจากบุคคลที่เขาแสดงความจงรักภักดีเท่านั้น ถ้าเช่นนั้นก็จะไม่เรียกว่าความรัก

ถ้าเด็กเติบโตมาท่ามกลางความอบอุ่นทางจิต จะเริ่มรู้สึกมีรักแท้โดยการมีเพื่อน “คู่หู” ก่อนดังกล่าวแล้ว การมีเพื่อนคู่อกคู่ใจนี้เป็นการดีอย่างยิ่ง เพราะเด็กจะได้ปรึกษาความในใจซึ่งกันและกัน ทำให้เริ่มรู้จักคุณค่าของมนุษย์อย่างแท้จริง คุณค่าอันนี้ย่อมสูงส่งยิ่งกว่าคบกันเล่นสนุก เป็นไหนๆ

ซัลลิแวนเห็นว่า วัยก่อนวัยรุ่นนี้เองที่ปลูกฝังและทำให้ความรักในมนุษยชาติขยายตัวขึ้น ในจิตใจของคนเรา เพราะระยะนี้เด็กรักใคร่รักจริง มิได้คิดสละดูเสียก่อนว่าตนจะได้อะไรจากเขาบ้าง มิได้คิดถึงกำไรหรือขาดทุน ดังเช่นผู้ใหญ่ส่วนมากมักจะคิดกัน ในวัยนี้แม้เด็กจะสามารถทำงานรับผิดชอบได้ตั้งหลายอย่าง เด็กก็ยังอยู่ในความพิทักษ์รักษาของพ่อแม่ ยังไม่สามารถจะเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวได้ พ่อแม่จึงจำเป็นต้องให้ความรัก ความอุ่นนอกอุ่นใจแก่เด็ก พร้อม

กับการแสดงการยอมรับนับถือในความสามารถรับผิดชอบของเขา ฉะนั้นเด็กจะรู้สึกคับอกคับใจยิ่งกว่าแต่ก่อน เพราะสมัยเด็ก ๆ นั้นก็เพียงแต่คอยเอาอกเอาใจผู้ใหญ่เข้าไว้เป็นพอ ในวัยนี้เด็กพอจะเข้าใจผู้ใหญ่ ในฐานะบุคคลธรรมดาสามัญขึ้นมาบ้าง ย่อมรู้จักคิดเปรียบเทียบ วิพากษ์วิจารณ์ขึ้นมา ถ้าผู้ใหญ่จะปฏิบัติต่อเขาเช่นเดียวกับเมื่อยังเล็ก ก็ย่อมไม่ถูกกาลละ

5. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) เป็นระยะที่เด็กเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งการเข้าสู่วัยรุ่นในแต่ละวัฒนธรรมจะแตกต่างกันไป วัยรุ่นตอนต้นเป็นช่วงความเจริญเติบโตที่มีระยะเวลาติดต่อกันไปจนถึงระยะที่บุคคลมีความพึงพอใจในเรื่อง เพศ เกิดแรงขับทางเพศ (Genital Drives) ระยะนี้เด็กมีความสนใจเรื่อง “เพศ” และ “ความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม” ทั้งในกิจกรรมประจำวันตามความเป็นจริง และตามที่นึกฝันเอาเอง (Sexual Fantasy) การพัฒนาทิวติยะภูมิทางเพศเป็นปัจจัยสำคัญให้วัยรุ่นเน้นความสนใจเรื่องราวทางเพศ ชัลลิวานอธิบายว่า แม้เรื่องทางเพศเป็นเรื่องที่เด็กมีความกระหายใคร่รู้และปรารถนาจะมีกิจกรรมทางเพศในแง่มุมต่าง ๆ แต่ก็มักเป็นเรื่องที่ทำให้วัยรุ่นกลุ้มกังวลและสับสนใจ เพราะความต้องการเกี่ยวกับเรื่องนี้มักจะนำไปสู่ความขัดแย้งกับบิดามารดาผู้ปกครอง กฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งเพื่อนร่วมวัยร่วมเพศ และต่างเพศในบางครั้งบางคราว เมื่อสิ้นสุดระยะนี้ เด็กควรมีวุฒิภาวะเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสังคมกับเพศตรงข้าม ได้แก่ มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันสนิทสนมกับเพศตรงข้าม (ชีวิตส่วนตัวของชัลลิวานเองไม่บรรลุวุฒิภาวะในแง่นี้)

ชัลลิวานอธิบายว่าข้อขัดแย้งทางจิตใจเกี่ยวกับเรื่องเพศของเด็กวัยรุ่นเกิดจากความกดดันทางสังคมมากกว่าเกิดจากอารมณ์และจิตใจของวัยรุ่นเอง เขาเชื่อด้วยว่ามีผู้ใหญ่มากมายที่ไม่สามารถเข้าถึงวุฒิภาวะทางสังคมในเรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศและการเสพเพศรส เพราะความต้องการทางเพศหยุดชะงักเฉพาะความพึงพอใจ หรือได้รับการตอบสนองความต้องการทางเพศเพียงความสุขสมทางร่างกายเท่านั้น นั่นหมายถึง การตอบสนองความต้องการทางเพศบรรลุเพียงสุขสมทางกาย (Pleasure) ไม่ก้าวไปถึงขั้นสนิทสนม (Intimacy) ซึ่งเป็นความพอใจเหนือกายสัมผัส

6. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) เป็นระยะที่บุคลิกภาพต่าง ๆ เจริญมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเป็นส่วนหนึ่งที่ได้พัฒนาและเป็นคุณสมบัติส่วนบุคคล ในวัยนี้กำลังก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวเป็นช่วงซึ่งบุคคลสามารถเลือกทำกิจกรรมทางเพศตามที่ตนพอใจมากกว่าในวัยที่ผ่านมา รู้จักคบหาสมาคมกับผู้อื่นอย่างผูกพันแน่นแฟ้น และมั่นคงยิ่งขึ้น ความสามารถทางสติปัญญาขึ้นถึงขีดสูงสุด สามารถเรียนรู่วิชาการต่าง ๆ ได้ด้วยดี รู้จักคิดในทุกรูปแบบของความคิด รู้จักรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองและต่อความเป็นไปได้ของสังคม รู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ชัลลิวานเห็นว่าความเจริญเติบโตทางกายเป็นเครื่องชี้ถึงการย่างเข้าสู่วัยรุ่น เด็กมีความไหวตัวทางเพศเป็นอย่างสูง แต่เด็กยังไม่ได้รับความสำเร็จทางสังคมอย่างสมบูรณ์ เพราะส่วนมากยังไม่มีอาชีพ ยังไม่สามารถประกอบการทำงานเป็นลำเป็นสันได้ เมื่อเด็กต้องอยู่ใน

วัฒนธรรมที่ยังไม่ยอมรับว่าบุคคลเป็นผู้ใหญ่โดยสมบูรณ์ จนกว่าจะมีอาชีพเป็นหลักฐานก็จะ
เป็นต้องเก็บกตความรูสึกทางเพศเอาไว้ก่อน

ซัลลิแวนกล่าวอีกว่า ตามอุดมคติแล้วการร่วมรักกันระหว่างชายหญิงควรจะเป็นการ
สอนให้เรารู้จักแบ่งความรักไปยังผู้อื่น มิใช่เป็นการรักตนเอง คิดเห็นแต่ตนเอง หรือยังความ
สำราญให้แก่ตนเองแต่ฝ่ายเดียว การที่บุคคลได้ใกล้ชิดสนิทสนม ได้มีความอาทรต่อเพศตรง
ข้ามสักคนหนึ่ง ย่อมจะนำมาซึ่งความเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ ในด้านการนับถือตนเอง และรู้
คุณค่าของผู้อื่น

7. วัยผู้ใหญ่ (Adulthood) เป็นวัยที่สร้างความสัมพันธ์ในเรื่องความรักกับบุคคลอื่น วัยนี้
การมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นสิ่งสำคัญ บุคคลจะพัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลต่างเพศใน
เรื่องที่ไม่ใช่ธุรกิจการงานแต่ในลักษณะให้ความพึงพอใจในชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ และลึกซึ้งลงไป
ขอบข่ายของความสนใจ ถ้าบุคคลมีพัฒนาการดำเนินมาดีโดยตลอดทั้ง 6 ชั้น ผู้นั้นก็จะเข้าสู่วัย
ผู้ใหญ่อย่างมีวุฒิภาวะ มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นอย่างดี

ซัลลิแวนเชื่อว่าความมีวุฒิภาวะ ความเป็นผู้ใหญ่ ความเจริญงอกงามของบุคลิกภาพ
มนุษย์ไม่มีวันจบสิ้น แต่ความงอกงามของบุคลิกภาพนี้ จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลสามารถสร้างเยื่อ
ใยไมตรีกับบุคคลอื่น ๆ อย่างสนิทสนม ความสามารถดังกล่าวนี้ นอกจากจะพัฒนาบุคลิกภาพ
ให้มั่นคงแล้วยังสามารถแก้ไขความบกพร่องของบุคลิกภาพ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงวัยเด็กได้

แม้ซัลลิแวนเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลว่าเป็นตัวนำพัฒนาการและบุคลิกภาพ
ของมนุษย์ แต่เขาก็ยอมรับว่ากรรมพันธุ์ และวุฒิภาวะทางกายมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้าง
บุคลิกภาพของคนเราให้เข้มแข็งหรืออ่อนแอแตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่าง
กรรมพันธุ์ วุฒิภาวะ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความ
สำคัญที่สุด เขาเชื่อว่าความเป็นไปทางกาย ทางอารมณ์และจิตใจ มีต้นเหตุจากความสัมพันธ์
ระหว่างบุคคล (เช่น โกรธเพื่อนทำให้นอนไม่หลับ กินไม่ได้ หงุดหงิด อาหารไม่ย่อย)

2.3 องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว

แกรนดัล (Grandall) (นุชลดา โรจนประภาพรรณ. 2541 : 57 ; อ้างอิงในพรพจน์
กิ่งแก้ว. 2538) กล่าวว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary
Relationship) ซึ่งมีองค์ประกอบต่อไปนี้

1. บทบาทที่หลากหลาย (Number of Role) ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสัมพันธ์
กันหลายบทบาท เช่น เป็นพ่อแม่ เป็นผู้สั่งสอน เป็นผู้เลี้ยงดู เป็นผู้ช่วยเหลือ สมาชิกในครอบ
ครัวมีการปฏิสัมพันธ์กันหลาย ๆ ด้าน ทำให้เกิดความสนใจ ได้รู้จักค่านิยม ความเชื่อถือ
ตลอดจนบุคลิกที่เป็นจริงของกันและกัน

2. การสื่อสาร (Communication) เป็นความสัมพันธ์ในกลุ่มปฐมภูมิ เป็นการสื่อสารแบบ
เปิด มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระและกว้างขวาง

3. อารมณ์ (Emotion) ความสัมพันธ์ในกลุ่มปฐมภูมิหรือในครอบครัวก่อรูปขึ้นจากอารมณ์ต่าง ๆ ระหว่างสมาชิก ก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันรักใคร่ ความคิดถึง หรือความขัดแย้ง ความโกรธก็ได้

4. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (Transferability) ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ ก่อรูปขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแน่นอน ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดไปสู่คนอื่นได้ง่าย ๆ เป็นการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเป็นคน ๆ ไป มีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจง ยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

อัมเบอร์สัน (จางลณี ดุษฎีเจริญ. 2540 : 34 ; อ้างอิงจาก Umberson. 1992 : 664-674) ให้ความเห็นว่า สัมพันธภาพระหว่างครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดที่แสดงออกในลักษณะการควบคุมดูแล จะเปรียบเสมือนการให้กำลังใจ และไม่มีผลต่อปัญหาด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัวจะมั่นคงได้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้

1. สัมพันธภาพในครอบครัวจะต้องยั่งยืนและขยายใหญ่
2. บุตรควรมีความสัมพันธ์ต่อบิดามารดา
3. สังคมจะยกย่องครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี
4. ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี สมาชิกในครอบครัวจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและเจตคติที่ดีต่อสังคม

5. ความผูกพันระหว่างบิดามารดาและบุตร ต้องมีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว คือความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว ระหว่างบทบาทของบิดา บทบาทของมารดา บทบาทของลูก โดยที่สมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน โดยผ่านการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสภาวะอารมณ์และความรู้สึก อันก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความสุข

2.4 ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว

สายสุรี จุติกุล (2537 : 13-24) ; ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ (2537 : 29-38) ; และ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2537 : 55-57) ได้รวบรวมแนวความคิดของสัมพันธภาพและความรักในครอบครัวไว้ว่า คนเราจะต้องมีความรักและความอบอุ่นระหว่างกันและกัน ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี จะต้องมีการแสดงความรักและความผูกพันกันในลักษณะต่อไปนี้

1. ต้องเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน การเอาใจใส่ในที่นี้ หมายถึง การดูแลสุขภาพของกันและกัน อาหารการกิน การเล่าเรียนของบุตร ความสะอาด การใช้จ่ายเงินทอง การเดินทางไปทำงานหรือไปโรงเรียน ความทุกข์และความสุขที่ต้องการระบาย เป็นต้น

2. ต้องรู้จักคนที่รักเรา สามัญการยาต้องรู้จักและเข้าใจกันให้ดี สำหรับบุตร บิดามารดา ก็ต้องเข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับบุตร อุปนิสัยบุตร รู้ว่าบุตรชอบหรือไม่ชอบอะไร จุด

เด่นชัดด้วยเป็นอย่างไร ทุกคนในครอบครัวจะต้องปรับความรู้จักซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้มีการตอบสนองที่ดีต่อกันและกัน

3. ต้องเคารพซึ่งกันและกัน การเคารพในที่นี้ หมายถึง การเคารพที่มาจากใจ การเคารพในลักษณะนี้มีพฤติกรรมแสดงออกได้หลายอย่าง เช่น การฟังกัน การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การเกรงใจกัน เช่น บุตรเกรงใจบิดามารดา บิดามารดาก็ต้องรู้จักเกรงใจบุตร ความเกรงใจนี้รู้สึกว่ามีคุณค่าและจะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีขึ้น

4. ต้องมีความรับผิดชอบ การมีความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับความผิดหรือความชอบ การไม่รับผิดชอบของบิดามารดา และความไม่ถูกต้อง การเป็นต้นแบบที่ไม่ดีก็เป็น การแสดงความไม่รับผิดชอบ การละเลยหรือละเมิดสิทธิของเด็ก สิทธิของบิดามารดา สิทธิของผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ก็เป็นการไม่รับผิดชอบ มีบุตรแล้วไม่เลี้ยง มีบิดามารดาสูงอายุแล้วไม่เลี้ยง เป็นต้น

5. ต้องมีความไว้วางใจกัน ความไว้วางใจเป็นรากฐานที่ทำให้เกิดสัมพันธภาพในครอบครัว ความไว้วางใจควรมีต่อกันทั้งทางกายและทางใจ จะช่วยให้คนในครอบครัวมีความสบาย ไร้กังวล หรือความกลัว เป็นที่พึ่งพาได้ ครอบครัวใดที่ไม่ได้สร้างรากฐานที่ดีในเรื่องของความไว้วางใจ บุคลิกภาพของผู้เยาว์ในครอบครัวอยู่ในสภาพของการขาดความไว้วางใจ และอาจนำไปสู่ภาวะของการเป็นคนก้าวร้าว เก็บกด หรือมีปมด้อย

6. ต้องให้กำลังใจกันและกัน การให้กำลังใจคือการให้พลังแก่สมาชิกในครอบครัว ให้ดำเนินชีวิตไปอย่างมีความสุข การให้กำลังใจอาจเป็นคำพูด และท่าทางที่ให้การสนับสนุน ชมเชยเมื่อทำสิ่งที่ถูกต้อง แนะนำแนวทางในการหาทางออกเมื่อมีปัญหา ไม่ดูว่าหรือกล่าวโทษว่าเป็นความผิด

7. ต้องให้อภัยกันและกัน สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันหลายคน ต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้างไม่มากก็น้อย ถ้ามีความรักอยู่ก็อภัยกันได้ยกโทษให้ ในครอบครัวที่บุตรประพฤติผิด บิดามารดาก็ไม่ควรจดจำความผิดนั้นแล้วนำไปต่อว่าบุตรในโอกาสต่อ ๆ ไป เพราะเมื่อบุตรได้รับฟังความผิดของตนอยู่เสมอก็จะเกิดความโกรธ ความไม่สบายใจและอาจนึกไปว่าบิดามารดาไม่รักตน

8. ต้องรู้จักสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัวควรจะใช้ปียะวาจา ระหว่างสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร การสื่อสารอาจจะมีทั้งรูปแบบที่ใช้ภาษา และภาษาท่าทาง ภาษาพูด ภาษาเขียน ฯลฯ การดำหนิกันก็ทำได้แต่ควรเป็นคำดำหนิที่ใช้ถ้อยคำที่น่าฟัง

9. ต้องใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและคุณภาพ สมาชิกในครอบครัวควรรหาเวลาอยู่ด้วยกัน ถ้ามได้สารทุกข์สุกดิบระหว่างกัน ช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มี มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปเที่ยวทางไกล ไปเที่ยวสวนสาธารณะ รับประทานอาหารพิเศษร่วมกัน ไปเยี่ยมญาติ เป็นต้น

10. ต้องมีการปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว สภาวะของครอบครัว และสภาวะของสมาชิกมิได้อยู่นิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น บุตรที่เกิด

ใหม่เป็นทารก ก็จะต้องเติบโตและมีการพัฒนาการตามวัยอันเหมาะสม บิดามารดาจะต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของบุตร ตัวของบิดามารดาเองก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนี้ และปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ในฐานะที่ตัวเองเปลี่ยนแปลงไป และปรับตัวในฐานะที่จะต้องสัมพันธ์กับความของคนอื่น

11. ต้องรู้จักภาระหน้าที่ในครอบครัวและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในครอบครัวต่างคนต่างมีบทบาทและหน้าที่ ทั้งบทบาทหน้าที่ต่อตนเองและต่อสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น สมาชิกในครอบครัวจะต้องตกลงกันให้ได้ว่าเรื่องต่าง ๆ ที่จะบริหารครอบครัวให้เป็นปกติสุขนั้น เป็นเรื่องของใครในสัดส่วนอย่างไร ร่วมกันอย่างไร

12. มีความใกล้ชิดทางสัมผัส การสัมผัสเช่นการกอดกันโอบกั้นบ่ากอด แก้มก้นในครอบครัว เป็นการแสดงความรักความอบอุ่นตามธรรมชาติของคน แต่การแสดงออกควรกระทำกันในครอบครัวระหว่างคนใกล้ชิด และแสดงความใกล้ชิดจริง ๆ เช่น เมื่อบุตรเล็ก ๆ เป็นทารก บิดามารดาก็ควรเอามาบอกรอดมาจูบ เพื่อแสดงความรักและให้ความอบอุ่น และเพิ่มความมั่นใจให้แก่บุตร แต่เมื่อบุตรโตขึ้นก็อาจจะห่างไป

อาจกล่าวสรุปได้ว่า การสร้างสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวให้เกิดขึ้น นอกจากทำได้ด้วยการที่สมาชิกแต่ละคนเรียนรู้วิธีการแสดงออกต่อกันในแบบต่าง ๆ แล้วสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดี จะเป็นพื้นฐานชั้นสูงของครอบครัวที่จะส่งผลต่อสังคม โดยสมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน และเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีแก่สมาชิกโดยเฉพาะบุตรจะมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามวัย และสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ด้วย

2.5 งานวิจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

ครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิตของบุคคล ครอบครัวที่มีบรรยากาศของความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความมั่นคงในอารมณ์ ย่อมจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในทางที่ดี คือรู้จักการปรับตัวให้ดี มีความภาคภูมิใจในครอบครัว ภูมิใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองและมองโลกในแง่ดี (ประโยชน์ สายัณห์วัฒน์. 2537 : 82-83) จากการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ลูก เป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว (จิตติกลยา หวังเจริญ. 2543 : 5-6) มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังนี้

นุชลดดา โรจนประภาพรรณ (2541: 99) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของ เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี (2540 : 53) ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่นพบว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีจะมีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่าเด็กวัยรุ่น

รุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี งานวิจัยของสาวิตรี ทยานศิลป์ (2541 : 70) ได้ศึกษาอิทธิพลของครอบครัวต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว คือความสัมพันธ์กับพ่อและแม่ ความใกล้ชิดผูกพันกับครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของ วัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของเพยาร์ ผลภาค (2539 : 138) ศึกษาบทบาทบิดา บทบาทมารดา กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น พบว่า บทบาทบิดา บทบาทมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น งานวิจัยของ กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ (2526 : 57) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของจงกลณี ดุษฎีเจริญ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาสัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเองกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของจุไรรัตน์ เสนพงศ์ (2543 : 63) ศึกษาสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดากับความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับเชื่อมั่นในตนเองของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของอัมพร ศรีประเสริฐสุข (2545 : 64) ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยของวัยรุ่น พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยมีความสัมพันธ์ทางบวก และงานวิจัยของโสภภาพรรณ เวียงเพิ่ม (2541 : 79) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศ สัมพันธภาพในครอบครัว กับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่แตกต่างกัน มีบทบาททางเพศที่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยที่รวบรวมมานั้น พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าได้มีงานวิจัยที่ทำการศึกษาระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับตัวแปรจิตลักษณะอื่น ๆ เช่น เอกลักษณ์แห่งตน การปรับตัว หรือความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรจิตลักษณะต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน ซึ่งผลการวิจัยต่างสอดคล้องกันทั้งหมด สำหรับการศึกษาครั้งนี้ จึงคาดการณ์ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวจะส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น โดยที่วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดีจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จึงตั้งสมมติฐานในประเด็นนี้ว่า เด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพครอบครัวดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

3. เอกสารเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

ครอบครัวนับว่าเป็นสถาบันแห่งแรกที่เป็นฐานรากสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ นักจิตวิทยาพัฒนาการเชื่อว่า ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อ

พัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็ก (เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. 2540 : 16) ทั้งนี้เป็นเพราะการอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการฝึกอบรม ประคับประคอง และถ่ายทอดลักษณะต่าง ๆ จากบิดามารดา หรือผู้ใกล้ชิดให้แก่เด็ก (ศิริอร นพกิจ. 2545 : 25) ฉะนั้นบิดา มารดาจึงนับว่ามีความสำคัญใน อันที่จะหล่อหลอมบุคลิกภาพของเด็กตั้งแต่เกิดจนโตและการที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ก็ย่อมส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีต่อไปได้ในอนาคต

3.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

มีผู้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ต่างกัน ดังนี้

จรรยา สุวรรณทัต, ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉนิก (2520 : 21) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่บิดา มารดา หรือผู้ดูแลเด็ก ปฏิบัติต่อเด็กและเรียกร้องให้เด็กปฏิบัติต่อตน และผู้อื่น ในทำนองต่าง ๆ กัน ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในชีวิตเด็ก ทำให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และเลียนแบบการกระทำต่าง ๆ ของผู้อบรมเลี้ยงดู

สมศรี ประเสริฐวงศ์ (2533 : 223 - 224) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู คือ การที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กต้องกระทำต่อเด็กและเรียกร้อง หรือต้องการให้เด็กโต้ตอบ หรือบุคคลอื่น ผู้อบรมเลี้ยงดูสามารถลงโทษ ให้รางวัลในการกระทำของเด็กได้ และมีโอกาสได้สังเกตการ แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กในทำนองเดียวกัน เด็กก็เฝ้ามองพฤติกรรมท่าทีของผู้อบรมเพื่อเป็นตัวแทนในการใช้เลียนแบบได้

นุชลดดา โรจนประภาพรรณ (2541 : 45) สรุปว่าการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีหน้าที่ดูแลเอาใจใส่บุตรให้เจริญเติบโตทางด้านร่างกาย และสั่งสอนถึงทักษะต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ซึ่งการสั่งสอนนี้จะมีผลต่อบุคลิกภาพของเด็ก การที่บุตรจะมีบุคลิกภาพในทางบวกหรือทางลบ ก็ขึ้นอยู่กับวิธีการ ความรู้ ทักษะคติของผู้ปกครองที่จะใช้กับบุตร

ถิรรินทร์ อุณหเกตุ (2544 : 252) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู ไว้ว่าหมายถึง การที่บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดู ปฏิบัติต่อเด็กโดยการให้คำแนะนำ ดูแล ให้ความช่วยเหลือ ค้ำครอง ให้ความรัก ความอบอุ่น และตอบสนองความต้องการทั้งทางกายและทางใจแก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้มีชีวิตอยู่และเจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตามความมุ่งหวัง

เชียร์ และคนอื่นๆ (อรนุช ฐริสังข์ 2542 : 28; อ้างอิงจาก Sear & Others, 1957) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตของเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูของ บิดามารดาจะมีผลบางประการต่อพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบัน และศักยภาพของการกระทำใน อนาคต ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมา จากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา

จากความหมายของการอบรมเลี้ยงดู สรุปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดา หรือบุคคลในครอบครัวต่อเด็กในลักษณะของการอบรม บ่มนิสัย และสั่งสอนถึงทักษะต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต เพื่อให้เด็กมีชีวิตอยู่ และเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

3.2 รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, อรพินท์ ชูชม และงามตา วนินทานนท์ (2528 : 4 – 12) ได้แบ่งการศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของมารดาไทย ออกเป็น 5 รูปแบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน คือ การที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อบุตรด้วยความรักเอาใจใส่ทุกซอกซอกมีความใกล้ชิดและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเด็ก ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่เด็กในสิ่งที่ต้องการทุกอย่าง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผล คือการที่พ่อแม่อธิบายเหตุผลให้กับเด็ก เมื่อต้องการขัดขวางหรือสนับสนุนเด็ก พ่อแม่มีการลงโทษ และให้รางวัลแก่เด็กอย่างเหมาะสมมากกว่าใช้อารมณ์

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตใจ คือ การที่พ่อแม่ใช้วาจาว่ากล่าวตีเตียนเด็กเมื่อเด็กกระทำความผิด ขู่ว่าจะไม่รัก ดัดนิสัยเด็กที่เคยได้รับเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม คือ การที่พ่อแม่ออกคำสั่งให้เด็กทำตาม และคอยควบคุมอย่างใกล้ชิดว่าเด็กจะทำหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำตามก็จะลงโทษ

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว คือ การที่พ่อแม่ให้โอกาสเด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งพ่อแม่จะเป็นผู้แนะนำและช่วยฝึกฝนให้บ้าง

สมพร สุทัศนีย์ (นุชลดา โรจนประภาพรรณ. 2541 : 52 ; อ้างอิงจาก สมพร สุทัศนีย์. 2530 : 53) แบ่งรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 7 แบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม (Authoritarian) หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าได้ได้รับการควบคุมทั้งพฤติกรรม ความคิด ทศนคติ และความรู้สึกโดยตรง และเปิดเผยจากพ่อแม่จะคอยออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามเสมอ ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (Firm Discipline) หมายถึง การที่เด็กรายงาน ว่า พ่อแม่ควรกวดขัน ดูแล แนะนำให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบมาตรฐานของสังคม วัฒนธรรมหรือห้ามมิให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ควรทำนอกรอย ถ้าเด็กไม่ทำตามกฎระเบียบและมาตรฐานดังกล่าวก็จะถูกลงโทษ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย (Physical Punishment) หมายถึง การที่เด็กรายงาน ว่าพ่อแม่ลงโทษให้เจ็บกาย เช่น เข็มย ดึง หัก เมื่อเด็กทำผิดหรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง (Overprotection) หมายถึง การที่เด็ก รายงานว่าพ่อแม่แสดงความรักและห่วงใยเด็กจนเกินไป ให้ความช่วยเหลือจนเกินความจำเป็น มักจะเข้ายุ่งเกี่ยวกับเด็กในทุกเรื่องทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาไม่มีอิสระที่จะทำอะไรด้วยตนเองได้

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง การที่เด็กรายงานพ่อแม่แสดงความรักและส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ เด็กจะได้รับความเสมอภาพในการทำสิ่งต่าง ๆ

6. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ (Permissiveness) หมายถึง การที่เด็กรายงานพ่อแม่ยินยอมให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ตามใจปรารถนา โดยไม่ต้องทำตามกฎเกณฑ์ แม้กระทำความผิดก็ไม่ได้รับการลงโทษ เด็กรู้สึกว่าเขาพ่อแม่ปล่อยปละละเลยตามใจ โดยไม่มีการให้คำแนะนำที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา

7. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้ง (Rejection) หมายถึง การที่เด็ก รายงานว่า พ่อแม่ไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ ไม่ให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น วิจารณ์ตำหนิ และลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อเด็กทำผิด

จิตพิพย์ พวงทอง (2540 : 9 – 10) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบดังนี้ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic) หมายถึง การที่บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อบุตรด้วยความยุติธรรม บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันควร เมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการ บิดามารดาจะให้รางวัลด้วยการยอมรับ ส่วนการลงโทษ จะใช้ต่อเมื่อเด็กตั้งใจปฏิเสธ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และจะใช้การลงโทษที่ไม่รุนแรง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง (Overprotection) หมายถึง การปฏิบัติของ บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าเขาตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม (Authoritarian) หมายถึง การที่บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูใช้กฎ หรือระเบียบที่เข้มงวด เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่ต้องการโดยไม่มีการอธิบายเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามจะลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าปฏิบัติได้ตามที่ต้องการก็ จะไม่มีการให้คำชมเชย หรือให้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Rejection) หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่สนับสนุนหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ ตำหนิ ลงโทษที่รุนแรง ปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

บามไรต์ (สารภี ขงยีน. 2541 : 8-9 ; อ้างอิงจาก Baumrind. 1971) แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูใช้อำนาจควบคุม (Authoritarian) คือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ใช้อำนาจควบคุมออกคำสั่งให้เด็กทำตามที่พ่อแม่ต้องการ โดยไม่เปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง ไม่สนใจอารมณ์ความรู้สึกของเด็ก ไม่ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก ห้างเหินและอบอุ่นน้อย

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (Authoritative) คือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่สนับสนุนให้ลูกมีพัฒนาการตามวุฒิภาวะ โดยกำหนดขอบเขตของพฤติกรรม พร้อมทั้งมุ่งหวังให้เด็กเชื่อฟัง แต่ขณะเดียวกันก็ยังให้เด็กได้เป็นตัวของตัวเอง โดยพ่อแม่แสดงการยอมรับความคิดเห็นของเด็ก สนใจอารมณ์ความรู้สึกของเด็ก ให้ความอบอุ่นและอธิบายเหตุผล ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่สมดุลกันระหว่างการควบคุม และการปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ (Permissive) คือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ยึดตัวเด็กเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนและยอมรับเด็ก ปล่อยให้เด็กทำตามความต้องการของตัวเองโดยไม่มีขอบเขต โดยไม่เรียกร้องให้เด็กทำตามที่พ่อแม่ต้องการ ไม่มีการประเมิณเด็ก ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กในระดับสูง ให้ความรักโดยไม่มีการควบคุมพฤติกรรมเด็ก

การ์เบรียล (นุชลดา โรจนประภาพรรณ. 2541 : 46-47 ; อ้างอิงจาก Garbriel. 1969 : 188 - 193) แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. บิดามารดาที่แสดงความเป็นเจ้าของมากเกินไป (Over-Possessive Parents) บิดามารดาประเภทนี้จะให้ความรัก ความคุ้มครอง และตามใจเด็กเกินไป มักเป็นบิดามารดาที่สูญเสียความรักจึงชดเชยสิ่งที่ขาดไป เช่น แม่หม้าย บิดามารดาที่มีลูกยากมีบุตรคนเดียว บิดามารดาที่ขาดความรักในวัยเด็ก บิดามารดาพวกนี้ชอบตั้งคำถามกับบุตรว่าบุตรไม่รักมารดาแล้วใช่ไหม บุตรคงไม่รักมารดาเหมือนแต่ก่อนแล้ว

2. บิดามารดาที่ไม่ยอมรับบุตร (Rejective Parents) บิดามารดาประเภทนี้จะแสดงการไม่ยอมรับให้บุตรเห็นอย่างชัดเจน ไม่สนใจสวัสดิการของบุตร ไม่สนใจพัฒนาการทางร่างกาย และสังคมของบุตร มีพฤติกรรมตรงกันข้ามกับบิดามารดาที่แสดงความเป็นเจ้าของ บิดามารดาประเภทนี้มีทั้งฐานะดีและฐานะไม่ดี

3. บิดามารดาแบบอิตาเลียน (Authoritarian Parents) บิดามารดาประเภทนี้ควบคุมลูกมาก ให้ความรักที่อบอุ่นน้อย (Lack of Warm Affection) ต้องการให้ลูกเชื่อฟัง อยู่ในระเบียบและอยู่ในคำสั่ง บิดามารดาประเภทนี้มักถูกอบรมเลี้ยงดูแบบเคร่งครัดมาก่อน

4. บิดามารดาที่ยอมลูก (Over Permissive Parents) บิดามารดาประเภทนี้จะปล่อยเด็กให้ทำอะไรตามใจชอบ ให้เด็กมากเกินไปจนเกินไป ที่ปล่อยเด็กไม่ใช่เป็นเพราะไม่สนใจแต่เป็นเพราะไม่กล้าห้าม

5. บิดามารดาแบบประชาธิปไตย (Democratic Parents) บิดามารดาประเภทนี้ให้อิสระแก่ลูกในการแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมให้ลูกพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับวัยถึงขีดสุด ให้

ความอบอุ่น แสดงความ เห็นอกเห็นใจบุตรในโอกาสที่เหมาะสม ให้ความรักที่พอดีแก่บุตร พิจารณาคุณสมบัติดีเลวของบุตรด้วย ความยุติธรรม

จากแนวคิดต่าง ๆ ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู อาจกล่าวได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบต่าง ๆ ย่อมมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและการปรับตัวของเด็ก ดังนั้นการที่พ่อแม่จะเลือกวิธีการอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีใด คงต้องคำนึงถึงเหตุและผลให้เหมาะสม การให้ความรักความอบอุ่นที่เพียงพอไม่มากหรือน้อยไป เพื่อให้ลูกสามารถดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง รู้จักตนเองและผ่านพ้นสภาวะที่สับสนในเอกลักษณ์สู่สภาวะที่บรรลุเอกลักษณ์ได้สำเร็จ (เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. 2540 : 20) สำหรับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแต่ละรูปแบบข้างต้นเห็นได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูประเภทต่าง ๆ บางประเภทก็มีชื่อเหมือนกัน แต่ก็มีลักษณะต่าง ๆ กัน สำหรับการจัดแบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูเด็กของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมาแต่ละท่านก็แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูไปตามการศึกษา และความคิดเห็นของตน แต่ไม่ว่าจะจัดแบ่งออกเป็นกี่ประเภทก็ตามโดยลักษณะทั่วไปแล้วจะคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามการศึกษาของ ใจทิพย์ พวงทอง (2540 : 9 - 10) โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 ลักษณะตามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ตามการรับรู้ของบุตรวัยรุ่น ดังนี้คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic) การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง (Overprotection) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม (Authoritarian) และ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Rejection)

3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการเสริมสร้างและพัฒนาด้านบุคลิกภาพของเด็กมากที่สุด วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน ย่อมมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก มีงานวิจัยที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ดังนี้

นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541 : 98) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่าการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้นโดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบผสม แบบใช้อำนาจควบคุม แบบรักตามใจ และแบบปล่อยปละละเลย งานวิจัยของอรชума พุ่มสวัสดิ์ (2539 : 51) ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย แบบรักตามใจ และแบบปล่อยปละละเลย งานวิจัยของสุนารี เตชะโชควิวัฒน์ (2527 : 64) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง พบผลที่สอดคล้องกันว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีการเห็น

คุณค่าในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์ งานวิจัยของสาวิตรี ทยานศิลป์ (2541 : 70) พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีแนวโน้มให้บุคคลเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบอื่นสอดคล้องกับเฮอร์ลิค (พริยามรณ์ ประเทืองเศรษฐ์. 2544 : 45 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1978 : 661) ได้ศึกษาพบว่า ผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยวิธีประชาธิปไตย ให้ความรัก ความสนใจและเห็นความสำคัญของเด็ก จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีอารมณ์มั่นคง มีความคิดริเริ่ม สามารถพึ่งตนเองและเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย จะทำให้เด็กขาดความใกล้ชิดกับพ่อแม่ ขาดความรู้สึกอบอุ่น และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับตัวแปรจิตลักษณะอื่นๆ ดังงานวิจัยของ อรอนงค์ ทรงสกุล (2544 : 75) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับการปรับตัวของเด็กวัยรุ่นตอนต้น พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนกับการปรับตัวมีความสัมพันธ์ทางบวก งานวิจัยของศิริอร นพกิจ (2545 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนที่มีพฤติกรรมปกติและนักเรียนที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหา พบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมปกติ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก แบบใช้เหตุผล แบบพึ่งตนเองเร็ว ส่วนนักเรียนที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหา ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย แบบใช้อารมณ์ และพึ่งตนเองช้า สอดคล้องกับ เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี (2540 : 53-54) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สามารถทำนายเอกลักษณ์แห่งตนได้ดีที่สุด การศึกษาของจุไรรัตน์ เสนพงศ์ (2543 : 61-62) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเชื่อมั่นในตนเองด้านการแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเชื่อมั่นในตนเองด้านความเป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล กล้าตัดสินใจ

จากงานวิจัยที่ศึกษา กล่าวได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีลักษณะเดียวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ทั้งนี้เป็นเพราะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้บุตรมีพฤติกรรมที่เป็นปกติ มีความรับผิดชอบ มีการควบคุมตนเองสูงและไม่กระทำผิด (ศิริอร นพกิจ. 2545 : 29 ; จรรยา สุวรรณทัต และ คณะ. 2520 : 32-33 ; อ้างอิงจาก Becker. 1964 : 174) งานวิจัยของสุนันทา กาญจนพงศ์ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดูระหว่างเยาวชนที่ได้และไม่ได้กระทำผิด จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เยาวชนที่กระทำผิดได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน แบบผสม และแบบปล่อยปละละเลยมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้กระทำผิด สอดคล้องกับการศึกษาของโชบาน (จุไรรัตน์ เสนพงศ์. 2543 : 62 ; อ้างอิงจาก Shoban. 1950) ที่พบว่า

บิดามารดาที่เข้มงวดกวดขัน มารดามีอำนาจสิทธิ์ขาดในครอบครัว ตั้งกฎเกณฑ์และไม่อธิบายเหตุผลของกฎเกณฑ์นั้น บุตรจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดโดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ ทำให้ไม่เป็นตัวของตัวเอง จากการศึกษาของอาภรณ์ อินทรสุขุม (2536 : 315) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อค่านิยมในการพัฒนาตนเองและสังคมของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง พบว่าเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีค่านิยมในการอยู่ร่วมกันในสังคม การดำเนินชีวิตในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน การใช้หลักศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี น้อยกว่าเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญรุ่ง วงษ์สังข์ทอง (2531 : 148-150) ศึกษาการมีเหตุผลในการตัดสินใจของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวดกวดขันมีเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่ำกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ดังที่บามไรต์ (สารภี ยงยีน. 2541 : 44 ; อ้างอิงจาก Baumrind. 1972, 1991) กล่าวว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม มีความวิตกกังวลและมีลักษณะพึงพิงสูงกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะทำให้เด็กขาดความสามารถในการประเมินสถานการณ์และขาดลักษณะการคิดอย่างมีเหตุผล จากการศึกษาของ สารภี ยงยีน (2541 : 50) ศึกษาความวิตกกังวลในการสอบของวัยรุ่นที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน พบว่า ความวิตกกังวลในการสอบของวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ต่ำกว่า และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับกลุ่มวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม แบบรักตามใจ และแบบปล่อยปละละเลย และการศึกษาของพัชรินทร์ เสรี (2544:74) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับการติดยาเสพติดของเด็กวัยรุ่น พบว่าเด็กวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ใช้อารมณ์ ควบคุมมาก ลงโทษทางกายและให้พึ่งตนเองช้า ส่วนเด็กที่ไม่ติดยาเสพติดได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผล ควบคุมน้อย ลงโทษทางจิตและให้พึ่งตนเองเร็ว

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบอื่น ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เด็กมีความกล้าแสดงความคิดเห็น มีความคิดริเริ่ม มีเหตุผล มีความเชื่อมั่น และพึ่งตนเองได้ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง แบบใช้อำนาจควบคุม และดูแลปล่อยปละละเลย จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกขาดความอบอุ่น ไม่ปลอดภัย ประพฤติตนไปในทางที่ไม่ดี รู้สึกขลาดกลัว และเด็กมักมองโลกในแง่ร้าย จึงคาดการณ์ว่าเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าการอบรมเลี้ยงดูรูปแบบอื่นๆ การศึกษาในครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า การอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น

4. เอกสารเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

การปรับตัวเป็นกระบวนการที่บุคคลสร้าง หรือขัดเกลาพฤติกรรมให้เข้ากับแบบแผนของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าปรับตัวได้ดีจะทำให้ชีวิตมีความสุข ในทางตรงข้ามหากปรับตัวได้ไม่ดี จะทำให้ชีวิตมีความทุกข์และสุขภาพจิตเสื่อม (ณัฐวัน ตัญญา. 2544 : 20) ในบรรดาวัยต่าง ๆ ของชีวิต วัยรุ่นเป็นวัยซึ่งประสบปัญหาและเผชิญวิกฤตการณ์ในการปรับตัวมากกว่าวัยอื่น (นิภา นิธยาน. 2520 : 21) โดยเฉพาะการมีเพื่อนของวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมาก เพราะวัยรุ่นต้องเริ่มเรียนรู้ที่จะคำนึงถึงความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น ใช้ความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนให้มากที่สุด (วินัดดา ปิยะศิลป์. ม.ป.ป. : 149-150)

4.1 ความหมายของการปรับตัวกับเพื่อน

มีผู้ให้ความหมายของการปรับตัวกับเพื่อนไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

พิริยาภรณ์ ประเทืองเศรษฐ์ (2544 : 12) กล่าวว่า การปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง กระบวนการที่วัยรุ่นแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการคบเพื่อน ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ โดยพิจารณาจากความสามารถในการรู้จักและเข้าใจตนเอง การมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อน การสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนและความสามารถในการทำงานร่วมกับเพื่อน

อารีย์ บัญญัติ (2540 : 8) กล่าวว่า การปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการแสดงออกต่อเพื่อนเมื่อเกิดปัญหาหรือสภาพการณ์ที่เป็นความคับข้องใจ และความวิตกกังวล จากการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกัน เพื่อให้ตนเองมีความสุขเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน

สมหมาย จิตวรินทร์ (2539 : 5) กล่าวว่า การปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง กระบวนการที่บุคคลสามารถแสดงพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมของเขาเกี่ยวกับการคบเพื่อน โดยพิจารณาการทำงานร่วมกัน การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ

ยรรยง ผิวอ่อน (2535 : 8) ให้ความหมายของ การปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่วัยรุ่นแสดงออกได้อย่างเหมาะสมในการคบเพื่อน ได้แก่ การใช้วาจาที่เหมาะสม การแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำงานร่วมกับเพื่อน และการยอมรับความแตกต่างของบุคคล

พวงสร้อย วรกุล (2522 : 7) กล่าวว่า การปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของวัยรุ่นในด้านการทำงานหรือการสังสรรค์กับเพื่อน เพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ

จากความหมายทั้งหมดข้างต้น สรุปได้ว่า การปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่วัยรุ่นแสดงออกในการคบเพื่อน ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ โดยพิจารณาจากการใช้วาจาที่เหมาะสม การแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำงานร่วมกับเพื่อน และการยอมรับความแตกต่างของบุคคล

4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวกับเพื่อน

ฮาวิกเฮริสท์ (อริศรา วิริยะประโมทย์. 2539 : 25-26 ; อ้างอิงจาก Havighurst. 1953 : 94) พิจารณาการปรับตัวในแง่การเรียนรู้งานตามขั้นพัฒนาของชีวิต โดยเน้นว่าการที่จะปรับตัวได้อย่างมีความสุขนั้นไม่ว่าจะอยู่ในวัยใด บุคคลจะต้องเรียนรู้งานตามขั้นพัฒนาการของชีวิต ซึ่งหมายถึง งานที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ควบคู่ไปกับขั้นพัฒนาการของชีวิต ลักษณะเฉพาะในแต่ละวัย ความสำเร็จในพัฒนาการดังกล่าวจะทำให้บุคคลเป็นสุข นำไปสู่ความสำเร็จในงานพัฒนาการขั้นต่อไป และในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ประสบความล้มเหลวในงานนี้ไม่ว่าจะในระยะใดจะไม่มีความสุข สังคมไม่ยอมรับและจะมีพัฒนาการในงานขั้นต่อไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้นบุคคลที่มีการปรับตัวได้ในทัศนะของฮาวิกเฮริสท์ จึงหมายถึงบุคคลที่สามารถเรียนรู้งานตามขั้นพัฒนาการของชีวิตให้ผ่านพ้นไปด้วยดี งานพัฒนาตามขั้นที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ประกอบด้วย

1. สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเหมาะสมกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน ทั้งที่เป็นเพศเดียวกันและต่างเพศ
2. สามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับบทบาททางเพศของตน
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกายของตน สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลง
4. สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ เป็นตัวของตัวเอง ไม่ต้องพึ่งพิงทางอารมณ์ของผู้อื่น
5. มั่นใจในเรื่องเศรษฐกิจการเงิน สามารถรับผิดชอบในการใช้จ่ายเงินได้
6. การเลือกและการเตรียมตัวเพื่ออาชีพ
7. เตรียมตัวในเรื่องคู่ครองและชีวิตคู่ครอง
8. พัฒนาความรู้ความเข้าใจ เรื่องค่านิยมและจริยธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

รอย (อริศรา วิริยะประโมทย์. 2539 : 27-28 ; อ้างอิงจาก Roy. 1976 : 135-138) กล่าวว่า พื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ประกอบด้วย ร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งทำงานผสมผสานเป็นหน่วยเดียวกันเพื่อคงภาวะปกติสุข หรือภาวะสุขภาพดี ความเจ็บป่วย หรือสิ่งกระตุ้นอื่น ๆ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก หรือภายในบุคคลที่เข้าสู่ระบบชีวิต จะก่อให้เกิด

ความกระทบกระทั่งต่อบุคคลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ดังนั้น บุคคลยังต้องมีการปรับตัว เพื่อรักษาความสมดุลของร่างกาย จิตใจ และสังคมของบุคคล บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวจะมีความมั่นคงในชีวิต ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็น คือ มีสุขภาพดี ยอมรับความเป็นจริง มีความพอใจในชีวิต เป็นต้น ส่วนผู้ประสบความล้มเหลวในการปรับตัว ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ยอมรับความจริง มีความซึมเศร้า เป็นต้น

การปรับตัวเพื่อคงภาวะความสมดุลในบุคคลนั้น รอยได้รวบรวมพฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ ไว้เป็น 4 ประการ คือ

1. พฤติกรรมการปรับตัวตามความต้องการด้านสรีระวิทยา (Physiological Needs) เพื่อรักษาภาวะของการมีสุขภาพดี

2. พฤติกรรมการปรับตัวตามอัตมโนทัศน์ของตนเอง (Self Concept) มีพื้นฐานมาจากความต้องการทางด้านจิตใจ เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง หากบุคคลมีความมั่นคงทางจิตใจ มีความเชื่อมั่นและมองเห็นคุณค่าของตนเอง ยอมรับความจริง ย่อมปรับตัวได้ดีกว่าบุคคลที่มองตนเองไร้ค่า และไม่ยอมรับความจริง

3. พฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (Role Function) เป็นการตอบสนองความต้องการเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม ในสถานการณ์ใดก็ตามที่บุคคลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเองได้ บุคคลต้องมีการปรับตัวเพื่อแสดงบทบาทของตนเองให้เป็นไปตามปกติ แต่จะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของบุคคลนั้น

4. พฤติกรรมการปรับตัวตามความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้อื่น (Interdependence Relations) เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม ดังนั้น ความพอเหมาะระหว่าง การพึ่งตนเอง การพึ่งผู้อื่น และการให้ผู้อื่นพึ่งพาตนเอง มีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทั้งทางด้านจิตใจและสังคม

จากทฤษฎีการปรับตัวของฮาวิกเฮริสท์ และ รอย สรุปได้ว่า บุคคลจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อรักษาความสมดุลของร่างกาย จิตใจ และ สังคม นอกจากนั้นบุคคลยังต้องอาศัยการเรียนรู้ตามขั้นตอนพัฒนาการของชีวิต โดยพิจารณาจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความรับผิดชอบ และความมั่นคงในชีวิต ฯลฯ

4.3 การปรับตัวกับเพื่อนของเด็กวัยรุ่น

พัฒนาการทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งของวัยรุ่นคือ การคบเพื่อนและกลุ่มเพื่อน ทั้งนี้ เพราะเป็นธรรมชาติหรือภาวะปกติของวัยรุ่น เพื่อเสริมความรู้สึกมั่นคงในจิตใจ และได้มีโอกาสแสดงความสามารถ ความคิดเห็นให้คนอื่นยอมรับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ขณะเดียวกันได้มีโอกาสเรียนรู้จากคนอื่น เพื่อปรับปรุงตัวเองให้ดียิ่งขึ้น (กิตติกร มีทรัพย์, 2542 : 356) เพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก รวมถึงความต้องการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน วัยรุ่นจะมีความสุขและปรับตัวได้ดีหากได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และถ้าหากไม่ได้รับความสนใจจากกลุ่มวัยรุ่นก็จะรู้สึก

ว่าถูกทอดทิ้ง ดังนั้นวัยรุ่นจึงเกิดความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงแก้ไขบุคลิกภาพของตัวเอง ถ้ารู้ว่ากลุ่มเพื่อนยอมรับในความสามารถของตัวเอง ก็จะก่อให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง (สมร ทองภักดี.2544 : 141)

ฮาวิกเฮริสท์ (สมหมาย มหาบรรพต. 2542 : 58 ; อ้างอิงในสุภาพรรณ โคตรจรัส. 2518 : 5-10) กล่าวว่าวัยรุ่นจะผ่านไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้อย่างราบรื่นและการปรับตัวอย่างมีความสุขในชีวิต จึงจำเป็นต้องรู้จักสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับเพื่อนทั้งที่เป็นเพศเดียวกันและต่างเพศ เพื่อนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติ และค่านิยมของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก วัยรุ่นมีความต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันกับตน การปรับตัว เข้ากับเพื่อนวัยเดียวกันเป็นกระบวนการของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และเป็นอิสระจาก ครอบครัว

บานี และ จอห์นสัน (สมร ทองภักดี. 2544 : 238-239 ; อ้างอิงจาก Bany and Johnson. 1975 : 24) กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการมองตนของวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นจะได้แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของตัวเอง จากการที่บุคคลอื่นปฏิบัติต่อเขา นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อเจตคติ และการประพฤติปฏิบัติตนทางสังคมของวัยรุ่นอีกด้วย ทั้งนี้เพราะวัยรุ่นยึดถือปทัสถานของกลุ่มเพื่อนเป็นแบบอย่าง เพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน

ประณต คำนิม (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ในระยะวัยรุ่น จะต้องปรับตัวที่จะเข้ากลุ่มต่าง ๆ มากกว่าแต่ก่อน เด็กจะต้องเรียนรู้ทักษะทางสังคม การเข้ากับเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ ต้องปรับตัวต่อสถานที่และบุคคลใหม่ๆ เพิ่มขึ้น แต่ความพอใจในสังคมเพื่อนใหม่ จะอยู่ในรูปใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในกลุ่ม ความคุ้นเคยสนิทสนมที่เกิดขึ้นระหว่างในกลุ่มเป็นสำคัญ

กิติกร มีทรัพย์ (2542 : 356) กล่าวว่า การเข้ากลุ่มของวัยรุ่นมีความซับซ้อนมากกว่ากลุ่มวัยเด็กเพราะจะต้องอาศัยทักษะทางสังคมและประสบการณ์ทางสังคมแบบผู้ใหญ่ วัยรุ่นจะต้องเรียนรู้ที่จะยอมหรือประนีประนอม ต่อกฎเกณฑ์หรือประเพณีของกลุ่มเพื่อน เพื่อไม่ให้ขัดแย้งกับความต้องการของตน ความสามารถ คาดหมาย สังเกตความรู้สึกและพฤติกรรมของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม รู้ความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ และสามารถเข้าใจความรู้สึกหรือเจตคติของสมาชิกในกลุ่ม โดยประสานประโยชน์ในกลุ่มได้โดยไม่มีความขัดแย้ง ซึ่งก็คือการปรับตัวกับเพื่อน

อริศรา วิริยะปราโมทย์ (2539 : 33, 128) กล่าวว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่ประสบปัญหาในการปรับตัวมากกว่าวัยอื่น จากการศึกษาปัญหาในการปรับตัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็ก พบว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาการปรับตัวของวัยรุ่น โดยรายงานว่าเด็กวัยรุ่นอยากรู้จักเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ ตลอดจนการวางตัวเมื่ออยู่กับเพื่อน

เพชร ผลิต (2539 : 63) รายงานว่า วัยรุ่นที่สามารถปรับตัวทางสังคมกับเพื่อนได้ดี ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ ได้รับการยอมรับจากเพื่อนและสังคม จะสามารถสร้างความรู้สึกนึกคิดที่ดีและพัฒนา "ตน" ให้สมบูรณ์ได้ จึงนับได้ว่า เพื่อนมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นเป็น

อย่างมาก และการที่วัยรุ่นจะสามารถปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนได้นั้น วัยรุ่นต้องมีความเข้าใจตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อเพื่อน มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดี

จากทัศนะเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนของเด็กวัยรุ่นทั้งหมด ขอสรุปว่า เมื่อบุคคลย่างเข้าสู่วัยรุ่น กลุ่มเพื่อนไม่ว่าจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกันหรือเพื่อนต่างเพศ จะเข้ามามีบทบาทสำคัญกับวัยรุ่นในอีกช่วงหนึ่ง หลังจากที่ผ่านมาพ้นวัยเด็ก วัยรุ่นจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ การยอมรับ และทักษะทางสังคมโดยเฉพาะการปรับตัวกับเพื่อน เพื่อให้เขาสามารถมีความมั่นคงในจิตใจ เสริมสร้างความเชื่อมั่น และพัฒนาความรู้สึกว่าตนเองนั้นมีคุณค่า

4.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

ผู้วิจัยพอรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

จากการศึกษาของ เพยาร์ ผลภาค (2539 : 138) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น พบว่า การปรับตัวกับเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง การมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อน การสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน และความสามารถในการทำงานร่วมกับเพื่อน การศึกษาของนุชลดา โรจนประภาพรณ (2541 : 116) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับจากเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นตอนต้น พบว่า การได้รับการยอมรับจากเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฮาร์ทเตอร์ (Santrock. 1996 : 328 ; citing Harter. 1987) รายงานว่าเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นมากกว่าวัยเด็ก นอกจากนี้ในวัยรุ่นตอนปลายถือว่าเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ การศึกษาของวิไลวรรณ ศรีสงคราม (2539 : 133 - 134) ศึกษาการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศกับการเข้าร่วมกิจกรรมในสถาบันการศึกษาของนักศึกษาวัยรุ่น พบว่า นักศึกษาที่มีระดับการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับสูงมีความสามารถในการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศมากกว่านักศึกษาที่มีระดับการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า กิจกรรมในสถานศึกษาเป็นการส่งเสริมการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นและเพื่อนต่างเพศได้เป็นอย่างดี และการศึกษาของสมหมาย จิตวารินทร์ (2539 : 105) ศึกษาความสัมพันธ์ของการปรับตัวของนักเรียนไทยพุทธและนักเรียนไทยมุสลิมกับการรู้คุณค่าทางศาสนา พบว่า การปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนไทยมุสลิมกับการรู้คุณค่าทางศาสนามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

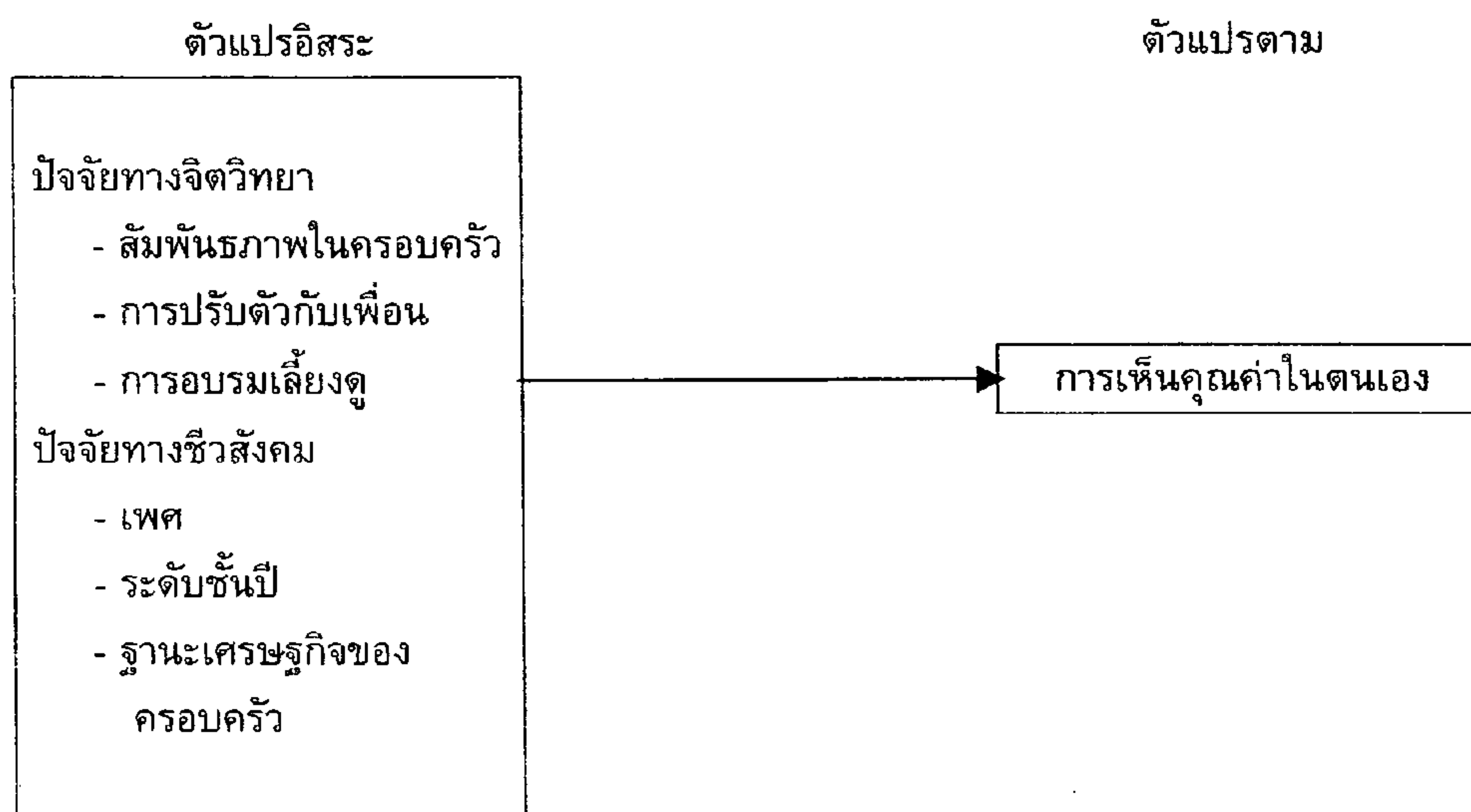
จากงานวิจัยที่รวบรวมมานั้น จะเห็นได้ว่าการปรับตัวกับเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเอง แม้ว่าจะมีการศึกษาการปรับตัวกับเพื่อนกับตัวแปรอื่นๆ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม การรู้คุณค่าทางศาสนา แต่ผลสรุปจากงานวิจัยทั้งหมดต่างสอดคล้องกัน ใน

การศึกษาครั้งนี้ คาดการณ์ว่าการปรับตัวกับเพื่อนจะมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะปรับตัวกับเพื่อนได้ดี ส่วนวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะปรับตัวกับเพื่อนได้ไม่ดี จึงตั้งสมมติฐานในประเด็นนี้ว่า เด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี

สมมติฐานของการวิจัย

1. เด็กวัยรุ่นที่มีเพศต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน
2. เด็กวัยรุ่นที่มีระดับชั้นปีต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน³
3. เด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน³
4. เด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี
5. เด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี
6. การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น
7. สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อน สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ (1) การกำหนดประชากร และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า (3) การเก็บรวบรวมข้อมูล และ (4) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนกลาง กลุ่มที่ 7 จำนวน 10,468 คน (กรมสามัญศึกษา. 2545)

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนวัดราชโอรส จำนวน 370 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้น (Multi-Stage Random Sampling) มีขั้นตอนดังนี้

1. สุ่มอย่างง่ายจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มที่ 7 มา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดราชโอรส
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จากตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (ศศิธร นันทิยานนท์. 2538 : 185) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 370 คน
3. สุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษา โดยแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 3 ระดับคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 แต่ละระดับชั้นตามสัดส่วนของจำนวนประชากร ดังแสดงตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้น	มัธยมศึกษาปีที่ 4 (คน)	มัธยมศึกษาปีที่ 5 (คน)	มัธยมศึกษาปีที่ 6 (คน)	รวม (คน)
ประชากร	3,569	3,484	3,415	10,468
กลุ่มตัวอย่าง	126	123	121	370

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 4 ฉบับ ได้แก่

1. แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว
2. แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู
3. แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน
4. แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง

โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของเครื่องมือในแต่ละฉบับ การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ตัวอย่างเครื่องมือวิจัย และเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

1. แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวของ เสาวภา เบญจพันธุ์ทวี (2540) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวัยรุ่น จำนวน 200 คน คำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่น อีกครั้ง โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .83

1.1 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จาก บ่อยมาก จนถึง ไม่เคยเลย

ตัวอย่าง

- (0) พ่อแม่มักให้ความเป็นกันเองกับฉัน
(00) พ่อแม่และฉันมักคุยกันเมื่อมีเวลาว่าง

บ่อยมาก	บ่อย	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

1.2 เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก				ข้อความทางลบ			
บ่อยมาก	ได้	4	คะแนน	บ่อยมาก	ได้	1	คะแนน
บ่อย	ได้	3	คะแนน	บ่อย	ได้	2	คะแนน
นานๆ ครั้ง	ได้	2	คะแนน	นานๆ ครั้ง	ได้	3	คะแนน
ไม่เคยเลย	ได้	1	คะแนน	ไม่เคยเลย	ได้	4	คะแนน

2. แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ผู้วิจัยได้ปรับปรุงมาจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูตาม การรับรู้ของบุตรวัยรุ่นของ โจทิพย์ พวงทอง (2540) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวัยรุ่น จำนวน 396 คน คำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84, .71, .71 และ .80 ตามลำดับ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้ง ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .77, .77, .82 และ .86 ตามลำดับ

2.1 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จาก จริงที่สุด จนถึง ไม่จริงเลย

ตัวอย่าง

	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จะจริง	ไม่ค่อย จะจริง	ไม่จริง เลย
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย				
(0) ถ้าพ่อแม่จะให้รางวัลแก่ฉันพ่อแม่จะถามฉันก่อนว่าต้องการอะไร				
การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง				
(0) ไม่ว่าฉันจะทำอะไรพ่อแม่จะคอยให้ความช่วยเหลือเสมอ				
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม				
(0) ฉันต้องแต่งตัวตามแบบและสีที่พ่อแม่ต้องการ				
การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย				
(0) พ่อแม่มักไม่รู้ถึงความรู้สึกและความต้องการของฉัน				

2.2 เกณฑ์การให้คะแนน

จริงที่สุด	ได้	4	คะแนน
ค่อนข้างจะจริง	ได้	3	คะแนน
ไม่ค่อยจะจริง	ได้	2	คะแนน
ไม่จริงเลย	ได้	1	คะแนน

3. แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนของ ยรรยง ผิวอ่อน (2535) ซึ่งได้ทำการศึกษากับวัยรุ่น จำนวน 100 คน คำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้ง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84

3.1 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จาก จริงที่สุด จนถึง ไม่จริงที่สุด

ตัวอย่าง

- (0) เมื่อฉันทำผิดฉันจะกล่าวคำ “ขอโทษ” กับเพื่อน
(00) ฉันยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

3.2 เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก				ข้อความทางลบ			
จริงที่สุด	ได้	5	คะแนน	จริงที่สุด	ได้	1	คะแนน
จริง	ได้	4	คะแนน	จริง	ได้	2	คะแนน
ค่อนข้างจริง	ได้	3	คะแนน	ค่อนข้างจริง	ได้	3	คะแนน
ไม่จริง	ได้	2	คะแนน	ไม่จริง	ได้	4	คะแนน
ไม่จริงที่สุด	ได้	1	คะแนน	ไม่จริงที่สุด	ได้	5	คะแนน

4. แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเองของ อรุณา พุ่มสวัสดิ์ (2539) ซึ่งได้ทำการศึกษากับวัยรุ่น จำนวน 150 คน คำนวณค่าความเที่ยงโดยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ได้ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .88 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .83

4.1 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 2 ระดับ มีลักษณะเป็นการรายงานตนเอง โดยให้ผู้ตอบพิจารณาว่าข้อความเหล่านั้นเหมือนหรือไม่เหมือนตน ถ้าเหมือนให้ตอบว่า "ใช่" ถ้าไม่เหมือนให้ตอบว่า "ไม่ใช่"

ตัวอย่าง

- (0) โดยปกติฉันจะไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ
(00) ฉันรู้สึกลำบากใจในการพูดต่อหน้ากลุ่มคน

ใช่	ไม่ใช่

4.2 เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก		ข้อความทางลบ	
ใช่	ได้ 1 คะแนน	ใช่	ได้ 0 คะแนน
ไม่ใช่	ได้ 0 คะแนน	ไม่ใช่	ได้ 1 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอจดหมายแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปติดต่อกับสถานศึกษาที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียน
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยดำเนินการดังนี้

1. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีปัจจัยทางชีวสังคมแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 และวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2,3
2. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 4

3. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 5

4. หาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 6

5. หาดัชนีทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 7

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางจิตวิทยาและปัจจัยทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น” มีจุดประสงค์ที่สำคัญเพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยทางจิตวิทยาและปัจจัยทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 จำนวน 370 คน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามรายละเอียดและสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามเพศ ระดับชั้นปี และฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว

เพศ	ระดับชั้นปี	ฐานะเศรษฐกิจ ของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	มัธยมศึกษาปีที่ 4	ไม่พอใช้	7	11.1
		พอใช้	54	85.7
		เหลือใช้	2	3.2
		รวม	63	100
	มัธยมศึกษาปีที่ 5	ไม่พอใช้	3	4.7
		พอใช้	57	89.1
		เหลือใช้	4	6.3
		รวม	64	100
	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ไม่พอใช้	1	1.9
		พอใช้	48	92.3
		เหลือใช้	3	5.8
		รวม	52	100

ตาราง 2 (ต่อ)

เพศ	ระดับชั้นปี	ฐานะเศรษฐกิจ ของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
หญิง	มัธยมศึกษาปีที่ 4	ไม่พอใช้	4	6.3
		พอใช้	59	93.7
		เหลือใช้	-	-
		รวม	63	100
	มัธยมศึกษาปีที่ 5	ไม่พอใช้	-	-
		พอใช้	58	98.3
		เหลือใช้	1	1.7
		รวม	59	100
	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ไม่พอใช้	2	2.9
		พอใช้	67	97.1
		เหลือใช้	-	-
		รวม	69	100
รวม		370	100	

จากตาราง 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นเพศชาย 179 คน และเพศหญิง 191 คน ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 126 คน มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 123 คน และมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 121 คน ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว อยู่ในระดับไม่พอใช้ 17 คน พอใช้ 343 คน และ เหลือใช้ 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 370 คน

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นระหว่างเพศชายและเพศหญิง เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า "เด็กวัยรุ่นที่มีเพศต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน" โดยใช้การทดสอบค่า t (t -test) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีเพศต่างกัน

ตัวแปรตาม	เพศ	n	$\bar{X}$	SD	t
การเห็นคุณค่าในตนเอง	ชาย	179	11.09	3.69	-.74
	หญิง	191	11.39	4.03	

จากตาราง 3 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นเพศชายไม่แตกต่างกับเด็กวัยรุ่นเพศหญิง นั่นคือ เด็กวัยรุ่นเพศชายและเพศหญิงมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์นี้จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า “เด็กวัยรุ่นที่มีระดับชั้นปีต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน” โดยใช้การทดสอบค่า F (F-test) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตาราง 4-5

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีระดับชั้นปีต่างกัน

ระดับชั้น	n	$\bar{X}$	SD
มัธยมศึกษาปีที่ 4	126	11.13	3.52
มัธยมศึกษาปีที่ 5	123	11.48	4.09
มัธยมศึกษาปีที่ 6	121	11.12	3.99
รวม	370		

จากตาราง 4 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงสลับขึ้นลงตามระดับชั้นปี ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในตาราง 5 ต่อไป

ตาราง 5 วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของ
เด็กวัยรุ่นที่มีระดับชั้นปีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	10.30	5.15	.34
ภายในกลุ่ม	367	5503.808	14.997	
รวม	369	5514.108		

จากตาราง 5 แสดงว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของ
เด็กวัยรุ่นทั้งสามกลุ่ม ซึ่งมีระดับชั้นปีแตกต่างกัน พบว่า เด็กวัยรุ่นมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่
แตกต่างกัน ผลนี้จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นระหว่างฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวไม่พอใช้ พอใช้ และเหลือใช้ เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 3 ที่ว่า “เด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน” โดยใช้การทดสอบค่า F (F-test) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตาราง 6-7

ตาราง 6 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน

ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว	n	$\bar{X}$	S.D.
ไม่พอใช้	17	9.88	3.41
พอใช้	343	11.28	3.89
เหลือใช้	10	12.30	3.50
รวม	370		

จากตาราง 6 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ตั้งแต่ไม่พอใช้ พอใช้ และเหลือใช้ ซึ่งจะได้วิเคราะห์ค่าความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในตาราง 7 ต่อไป

ตาราง 7 วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	43.112	21.556	1.45
ภายในกลุ่ม	367	5470.996	14.907	
รวม	369	5514.108		

จากตาราง 7 แสดงว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นทั้งสามกลุ่ม ซึ่งมีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวแตกต่างกัน พบว่า เด็กวัยรุ่นมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน ผลนี้จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนที่ 5 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี กับเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 4 ที่ว่า "เด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี" โดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตาราง 8

ตาราง 8 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน

ตัวแปร	n	$\bar{X}$	SD	t
สัมพันธภาพในครอบครัวดี	179	12.46	3.84	-6.14**
สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี	191	10.10	3.51	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 8 พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลนี้จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนที่ 6 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนดี กับเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 5 ที่ว่า “เด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี” โดยใช้การทดสอบค่า t (t -test) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตาราง 9

ตาราง 9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่างกัน

ตัวแปร	n	$\bar{X}$	SD	t
การปรับตัวกับเพื่อนดี	175	12.23	3.83	-4.81**
การปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี	195	10.35	3.69	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 9 พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนดี มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลนี้จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนที่ 7 การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเองกับการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบของเด็กวัยรุ่น เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 6 ที่ว่า “การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น” โดยใช้วิธีทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตาราง 10

ตาราง 10 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

ตัวแปรตาม	การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย	การอบรมเลี้ยงดู แบบให้ความ คุ้มครอง	การอบรมเลี้ยงดู แบบใช้อำนาจ ควบคุม	การอบรมเลี้ยงดู แบบปล่อย ปละละเลย
การเห็นคุณค่าในตนเอง	.352**	-.055	-.259**	-.202**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 10 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ในทางลบ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลนี้จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน

ส่วนที่ 8 การวิเคราะห์เพื่อหาตัวแปรทำนายการเห็นคุณค่าในตนเอง ในการวิเคราะห์ตัวแปรทำนายนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้มีตัวแปรทำนายดังนี้ คือ สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และการปรับตัวกับเพื่อน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 7 ที่ว่า "สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อน สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น" โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตาราง 11

ตาราง 11 เปอร์เซนต์การทำนายและตัวทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น

ตัวแปรเกณฑ์	ตัวแปรทำนาย	R	R square	SE of the estimate	% ทำนาย
การเห็นคุณค่าในตนเอง	สัมพันธภาพในครอบครัว	.381	.145	3.56	14.5
	สัมพันธภาพในครอบครัวและ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	.417	.174	3.50	17.4
	สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการปรับตัวกับเพื่อน	.448	.200	3.46	20.0

จากตาราง 11 พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการปรับตัวกับเพื่อน โดยสามารถร่วมกันทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองได้ร้อยละ 20 ส่วนตัวแปรอีก 3 ตัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นได้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นตาม ตัวแปรเพศ ระดับชั้นปี และฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว
2. เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกัน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น
5. เพื่อหาตัวทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นจากสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อน

สมมติฐานของการวิจัย

1. เด็กวัยรุ่นที่มีเพศต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน
2. เด็กวัยรุ่นที่มีระดับชั้นปีต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน
3. เด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน
4. เด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี
5. เด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี
6. การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น
7. สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อน สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนกลาง กลุ่มที่ 7 จำนวน 10,468 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนวัดราชโอรส จำนวน 370 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายชั้น (Multi-Stage Random Sampling)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน และแบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดังนี้

1. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีปัจจัยทางชีวสังคมแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 และวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2,3
2. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 4
3. เปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 5
4. หาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 6
5. หาดัชนีทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 7

การสรุปและอภิปรายผล

1. การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 1 ที่ว่า “เด็กวัยรุ่นที่มีเพศต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน” จากสมมติฐานที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทดสอบค่าที (t-test) ปรากฏผลว่า เด็กวัยรุ่นที่มีเพศต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน หมายความว่า เด็กวัยรุ่นเพศชายและเพศหญิงมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยที่เป็นของไทยและต่างประเทศ ดังงานวิจัยของอรชุนา พุ่มสวัสดิ์ (2539), จุญรัตน์ รอดเนียม (2543) และ ไวลี่ (1981) ที่พบว่า เพศหญิงและเพศชายมีการเห็น

คุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน และผลการวิจัยสัมพันธ์กับงานวิจัยของ ลี เจ-ซาง และคนอื่น (1984) ที่พบว่าวัยรุ่นเพศชายและเพศหญิงมีอัตมโนทัศน์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยที่พบไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพนธ์ แจ้งเยี่ยม (2519), สถิตย์ ภัศระ (2535) และสุรัชย์ วิริยะมนตรี (2541) ที่พบว่า วัยรุ่นเพศชายและเพศหญิงมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน สำหรับผู้วิจัยคิดว่า ปัจจุบันสภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด การดำรงชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม ทำให้เพศหญิงมีสิทธิ เสรีภาพ และมีบทบาทมากขึ้น เพศหญิงมีโอกาสดำเนินการศึกษาสูงขึ้น สามารถประกอบอาชีพหรือมีตำแหน่งหน้าที่การงานทัดเทียมเพศชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ซึ่งเป็นระบบทุนนิยม สังคมจะตัดสินบุคคลก็เฉพาะแต่เรื่องของความรู้ความสามารถโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง ซึ่งเพศหญิงก็สามารถทำได้ไม่ด้อยไปกว่าเพศชาย ดังที่ชุตินา เจียมศิริ (2538 : 23) ได้กล่าวไว้ว่า การขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคมไทยที่ผ่านมา ทำให้บทบาทของผู้หญิงเกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่นเดียวกับที่ สุธีรา ทอมสัน และเมทินี พงษ์เวช (ม.ป.ป.) ที่รายงานไว้ว่า ผู้หญิงในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต มีบทบาทมากขึ้นในทางสังคมหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สังคม และการเมือง ดังนั้นจึงอาจทำให้เพศหญิงได้รับการยอมรับมากขึ้น สังคมให้คุณค่ากับเพศหญิงเท่าเทียมกับเพศชาย มีความสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ทัดเทียมกัน อันเป็นเหตุผลที่ทำให้เพศชายและเพศหญิงมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษานี้จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 2 ที่ว่า “เด็กวัยรุ่นที่มีระดับชั้นปีต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน” จากสมมติฐานที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน (F-test) ปรากฏผลว่า เด็กวัยรุ่นที่มีระดับชั้นปีต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน หมายความว่า เด็กวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการวิจัยของ สุณารี เตชะโชควัฒน์ (2527), สถิตย์ ภัศระ (2535) และ เพียว ผลภาค (2539) ที่พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มีระดับชั้นปีต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลไม่สอดคล้องกับการวิจัยของ สาวิตรี ทยานศิลป์ (2541), นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541) และจรรยารัตน์ รอดเนียม (2543) ที่พบว่า ระดับชั้นปีหรือระดับอายุมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง สำหรับผู้วิจัยคิดว่า กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีอายุระหว่าง 14-18 ปี หรืออยู่ในวัยที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้เด็กวัยรุ่นกลุ่มนี้เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีความสนิทสนม หรือคุ้นเคยกับเพื่อนและสมาชิกในกลุ่มเป็นอย่างดี ตลอดจนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็กวัยรุ่น อันประกอบด้วย โรงเรียน ครู อาจารย์ ที่เด็กวัยรุ่นคุ้นเคยมาตั้งแต่สมัยเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงเป็นสาเหตุให้กลุ่มตัวอย่างมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้อาจเนื่องมาจากพัฒนาการทางด้านอารมณ์และความรู้สึกที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กวัยรุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดัง

ทีนุชลดดา โรจนประภาพรรณ (2541 : 113 – 114) รายงานว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจะอยู่ในระยะที่พัฒนาการด้านต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงมาก อารมณ์ที่รุนแรงและเปลี่ยนแปลงง่าย จึงอาจจะเผชิญกับปัญหาที่ต่างกัน เช่นปัญหาด้านการเรียน ปัญหาความขัดแย้งกับพ่อแม่ และครู ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล จึงเป็นผลให้เด็กวัยรุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างจากเด็กวัยรุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามที่ จริยกุล ตรีสุวรรณ (2542 : 72) อธิบายไว้ว่า ประสบการณ์ของวัยรุ่นตอนปลาย จะทำให้วัยรุ่น รู้จักและเข้าใจ ตนเอง มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงไม่พบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นปีกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ผลการศึกษานี้จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 3 ที่ว่า “เด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน” จากสมมติฐานที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน (F-test) ปรากฏผลว่า เด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน หมายความว่า เด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวไม่พอใช้ พอใช้ และเหลือใช้ มีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวพอใช้ และกลุ่มที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวไม่พอใช้กับเหลือใช้มีกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วนน้อย จึงมีผลให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยจะเพิ่มสูงขึ้นตามฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว หมายความว่า เด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวไม่พอใช้ จะมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวพอใช้ และระดับเศรษฐกิจของครอบครัวเหลือใช้ แต่ผลการศึกษาที่พบไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพิศ ไชยกิจ (2536), จงกลณี ดุษฎีเจริญ (2540) และสุรัชย์ วิริยะมนตรี (2541) ที่พบว่าฐานะเศรษฐกิจหรือปัจจัยด้านรายได้ของครอบครัวไม่มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพร ศรีประเสริฐสุข (2545) ที่พบว่าวัยรุ่นที่มีระดับเศรษฐกิจของครอบครัวสูงและวัยรุ่นที่มีระดับเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำมีทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยไม่แตกต่างกันทั้งในกลุ่มวัยรุ่นทั่วไปและกลุ่มวัยรุ่นเซ้นเตอร์พอยท์ ทั้งนี้ผลที่พบไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดโมและเชวิน วิลเลียม (Steinberg. 1996 : 302 ; citing Demo & Savin- William. 1983) ที่พบว่าระดับชนชั้นทางสังคมมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น และงานวิจัยของเจ-ชางและคนอื่นๆ (Jae-Chang; & others. 1984 : 98) ซึ่งศึกษาเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่นชาวเกาหลีพบว่าวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมสูง มีเอกลักษณ์แห่งตน ดีกว่าวัยรุ่นที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นที่น่าสังเกตว่าผลการวิจัยที่พบความแตกต่างระหว่างฐานะเศรษฐกิจกับการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นผลงานวิจัยต่างประเทศ สำหรับผู้วิจัยคิดว่าอาจ

เกี่ยวเนื่องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในต่างประเทศนั้นค่อนข้างแตกต่างกัน เนื่องจากเป็นผล การวิจัยในประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือเป็นประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ แตกต่างกับประเทศไทย ไม่ว่าในด้านของค่าครองชีพ หรือรายได้ประชากรที่แตกต่างกันมาก นั้นคือประชากรที่มีรายได้สูง จะมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าประชากรที่มีรายได้ต่ำ จึงอาจส่งผลให้วัยรุ่นมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน สำหรับงานวิจัยไทยที่ไม่พบความ แตกต่าง อาจอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากครอบครัวชนชั้นกลาง ที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวปานกลาง การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นจึงไม่แตกต่างกันมาก สอดคล้องกับการศึกษาของคูเปอร์สมิธที่รายงานว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มาจาก ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจจะระดับสูง และเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจระดับ ปานกลางและต่ำไม่แตกต่างกัน (สมพิศ ไชยกิจ. 2536 : 72 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981 : 112-115) ผลการศึกษานี้จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 4 ที่ว่า “เด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพใน ครอบครัวดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี” จาก สมมติฐานที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทดสอบค่าที (t-test) ปรากฏผลว่า เด็กวัยรุ่น ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มี สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า เด็กวัยรุ่นที่ มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ส่วนเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพ ในครอบครัวไม่ดีจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนุชลดา โรจนประภาพรณ (2541), สาวิตรี ทยานศิลป์ (2541) และเพียว ผลิต (2539) ที่พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อธิบายได้ว่าครอบครัวเปรียบเหมือนแหล่งเสริมสร้างความรัก ความ สัมพันธ์ระหว่างกันในครอบครัว ครอบครัวที่มีความรัก ความเอาใจใส่แก่กัน ย่อมจะช่วยพัฒนา บุคลิกภาพของสมาชิกในครอบครัว ให้รู้จักการปรับตัวที่ดี เกิดความเชื่อมั่นและภูมิใจในตนเอง ที่เป็นเช่นนี้เพราะสัมพันธภาพในครอบครัวจัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อการเห็นคุณค่าใน ตนเอง ตามที่มาสโลว์ได้กล่าวไว้ในทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาจะให้เป็นที่รักของผู้อื่น ต้องการความสัมพันธ์ การยอมรับและการสนับสนุนจากผู้อื่น (เขื่อนนารถ เลหาบรรจง. 2545 : 23 ; อ้างอิงจาก Maslow. 1954 :80-97) สอดคล้องกับการ ศึกษาของคูเปอร์สมิธซึ่งอธิบายว่ารากฐานที่สำคัญในชีวิตมนุษย์คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ และลูก เด็กที่ได้รับความรัก ความอบอุ่น การสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้สิทธิเสรีภาพในการกระทำ จะทำให้เด็กพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้ (อรชุนา พุ่มสวัสดิ์. 2539 : 13-15 ; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981) นอกจากนี้การวิจัยของ เสาวภา เบ็ญจพันธ์ทวี (2540) ยังพบว่าเด็กวัยรุ่น ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว

ไม่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร ศรีประเสริฐสุข (2545) ที่พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัว มีสัมพันธทางบวกกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และงานวิจัยของ จงกลณี ดุ้ยเจริญ (2540) ที่พบว่า สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามทฤษฎีของซลลิแวนอธิบายได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือ รากฐานของบุคลิกภาพ มนุษย์ไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพังด้วยตนเอง เพราะตลอดเวลาที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่จำเป็นต้องมีสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน (นิภา นิธยาน. 2520 : 75 ; อ้างอิงจาก รัตนา นฤภัทร. 2537 : 95 – 96) ซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยของ จิตติกลยา หวังเจริญ (2543) ที่พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ลูก เป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ดังที่ประโยชน์ สายัณห์วัฒน์ (2537) ได้กล่าวไว้ว่า ครอบครัวที่มีบรรยากาศของความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความมั่นคงในอารมณ์ ย่อมจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กไปในทางที่ดี เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นและมองโลกในแง่ดี สอดคล้องกับรูปนัย ตั้งจิตภักดีสกุล (2545) ที่รายงานว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 5 ที่ว่า “เด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี” จากสมมติฐานที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทดสอบค่าที (t-test) ปรากฏผลว่า เด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนดี มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า เด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ส่วนเด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวกับเพื่อนไม่ดี จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ซึ่งผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพียว ผลภาค (2539) ที่พบว่า การปรับตัวกับเพื่อน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับจากเพื่อนกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นตอนต้น พบว่า การได้รับการยอมรับจากเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการวิจัยของฮาร์ทเตอร์ ที่รายงานว่า เพื่อนมีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นมากกว่าวัยเด็ก โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนปลายถือว่าเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญมากกว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ (Santrock. 1996 : 328 ; citing Harter. 1987) เช่นเดียวกับที่ ฮาร์วิกเฮิสท์ ได้กล่าวว่า วัยรุ่นจะผ่านไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้อย่างราบรื่นและปรับตัวได้อย่างมีความสุข จำเป็นต้องรู้จักสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับเพื่อนทั้งที่เป็นเพศเดียวกันและต่างเพศ พฤติกรรมการปรับตัวตามความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวรรณ ศรีสงคราม (2539) ที่พบว่า นักศึกษา

วัยรุ่นที่มีระดับการเข้าร่วมกิจกรรมในสถาบันการศึกษาในระดับสูง มีความสามารถในการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศมากกว่านักศึกษาวัยรุ่นที่มีระดับการเข้าร่วมกิจกรรมในสถาบันการศึกษาในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการวิจัยของ สมหมาย จิตวรินทร์ (2539) ที่พบว่า การปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนไทยมุสลิมกับการรู้คุณค่าทางศาสนามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า เมื่อบุคคลย่างเข้าสู่วัยรุ่น กลุ่มเพื่อนจะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อวัยรุ่นเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนความนึกคิด วัยรุ่นจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ การยอมรับและทักษะทางสังคม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและพัฒนาความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ซึ่งผลการศึกษาจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6. การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 6 ที่ว่า “การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น” จากสมมติฐานที่ 6 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้วิธีหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation) โดยผู้วิจัยขอแยกการพิจารณารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบกับการเห็นคุณค่าในตนเองออกเป็น 4 ส่วน ดังปรากฏผลดังนี้

6.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชลดดา โรจประภาพรรณ (2541), อรุณา พุ่มสวัสดิ์ (2539), สุนารี เตชะโชควิวัฒน์ (2527) และสาวิตรี ทยานศิลป์ (2541) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ อรอนงค์ ทรงสกุล (2544) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนกับการปรับตัวของเด็กวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวก และงานวิจัยของจุไรรัตน์ เสนพงศ์ (2543) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความเชื่อมั่นในตนเองด้านความเป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล กล้าตัดสินใจ จะเห็นได้ว่าการวิจัยที่พบต่างสอดคล้องกันทั้งหมด กล่าวคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น ใช้เหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามสมควร (ใจทิพย์ พวงทอง.2540 : 9-10) เช่นเดียวกับเฮอร์ลิค ได้ศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ให้ความรัก ความสนใจและเห็นความสำคัญของเด็ก จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง อารมณ์มั่นคง มีความคิดริเริ่มสามารถพึ่งตนเองและเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ (พิริยาภรณ์ ประเทืองเศรษฐ์. 2544 : 45 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1978 : 661) ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจึงมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ในทางลบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองกับการเห็นคุณค่าในตนเองไม่มีความสัมพันธ์กัน ดังที่ สมพร สุทัศนีย์ (นุชลดารโจนประภาพรรณ. 2541 : 52 ; อ้างอิงจาก สมพร สุทัศนีย์. 2530 : 53) ได้กล่าวไว้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความรักและห่วงใยลูกมากจนเกินไป ให้ความช่วยเหลือจนเกินความจำเป็น เด็กจะรู้สึกว่าเขาไม่มีอิสระที่จะทำอะไรด้วยตนเอง เช่นเดียวกับที่ใจทิพย์ พวงทอง (2540 : 9-10) ได้อธิบายว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับอิสระ ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองจึงไม่มีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ซึ่งผลการศึกษาจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กันในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมกับการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน กล่าวคือ เด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สารภี ยงยีน (2541) ที่ศึกษาความวิตกกังวลในการสอบของวัยรุ่น พบว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมมีความวิตกกังวลในการสอบสูงกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ และ พชรินทร์ เสรี (2544) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับการติดยาเสพติดของเด็กวัยรุ่น พบว่า เด็กวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ใช้อารมณ์ ควบคุมมาก ลงโทษทางกายและให้พึ่งตนเองช้า ดังที่ บามไรด์ กล่าว ว่า วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม มีความวิตกกังวลและมีลักษณะพึ่งพิงสูงกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ สอดคล้องกับการวิจัยของ ศิริอร นพกิจ (2545) ที่ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนที่มีพฤติกรรมปกติและนักเรียนที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหา พบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหามักได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย แบบใช้อารมณ์ และพึ่งตนเองช้า ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมจึงมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ซึ่งผลการศึกษาจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น มีความสัมพันธ์ในทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ เด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภรณ์ อินทรสุขุม (2536) ที่พบว่า เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีค่านิยมในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม

การดำเนินชีวิตในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน การใช้หลักศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี น้อยกว่า เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และ เพ็ญรุ่ง วงษ์สังข์ทอง (2531) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบเข้มงวดกวดขันมีเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่ำกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ตามที่ สมพร สุทัศนีย์ รายงานไว้ว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จะไม่ได้รับความสนใจหรือเอาใจใส่ และไม่ให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็นจากพ่อแม่ เด็กจะถูกวิจารณ์ ตำหนิ และลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อเด็กทำผิด (นุชลดา โรจนประภาพรรณ. 2541 : 52 ; อ้างอิงจาก สมพร สุทัศนีย์. 2530 : 53) เมื่อเป็นเช่นนั้น เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำสอดคล้องกับอัญชลี วงศ์ทางสวัสดิ์ (2545) ที่อธิบายไว้ว่า บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย วิตกกังวล เกือบตัว ไม่ชอบแสดงตน มีความรู้สึกหวาดกลัว ห่อหุ้มและไม่มั่นใจในตนเอง ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจึงมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ซึ่งผลการศึกษาจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการศึกษาทั้งหมด สรุปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ในทางลบกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น และสำหรับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองไม่มีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เด็กมีความกล้า แสดงความคิดเห็น มีความคิดริเริ่ม มีเหตุผล มีความเชื่อมั่น และพึ่งตนเองได้ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกขาดความอบอุ่น ไม่ปลอดภัย ประพฤติตนไปในทางที่ไม่ดี รู้สึกขาดกลัวและมักมองโลกในแง่ร้าย ผลการศึกษานี้จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน

7. การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 7 ที่ว่า "สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และการปรับตัวกับเพื่อน สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น" จากสมมติฐานที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ปรากฏผลว่าตัวแปรที่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มี 3 ตัวแปร คือ สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการปรับตัวกับเพื่อนที่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นได้ร้อยละ 20 โดยที่ตัวแปรที่สามารถทำนายได้ดีที่สุดคือ สัมพันธภาพในครอบครัว ส่วน

ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่สามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองได้

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสัมพันธภาพในครอบครัว จะเป็นพื้นฐานของครอบครัวที่จะส่งผลต่อสังคมซึ่งมาจากสมาชิกในครอบครัวที่มีความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน และเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีกับสมาชิกโดยเฉพาะบุตร ตามที่อัมเบอร์สัน (จงกลณี ดุ้ยเจริญ. 2540 : 34 ; อ้างอิงจาก Umberson. 1992 : 662-674) ได้ให้ความเห็นว่า สัมพันธภาพระหว่างกันของครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดที่แสดงออกในลักษณะการควบคุมดูแลจะเปรียบเสมือนเป็นการให้กำลังใจต่อกัน นอกจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดีแล้ว การที่เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น การให้กำลังใจ ให้สิทธิเสรีภาพในการกระทำ ล้วนแต่เป็นการสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีผ่านการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูที่ยอมรับกันว่าเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีอารมณ์มั่นคง มีความคิดริเริ่มสามารถพึ่งตนเองและเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (พิริยาภรณ์ ประเทืองเศรษฐ์. 2544 : 45 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1978 : 661) และตามที่ ชลธิแวน กล่าวไว้ว่าคนเราเกิดมาในโลก ไม่สามารถจะอยู่โดยลำพังตนเองได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยตลอดเวลา และปรับตัวเพื่อรักษาความสมดุลของร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งกิติกร มีทรัพย์ (2542 : 356) ให้ทัศนะไว้ว่า พัฒนาการทางสังคมอย่างหนึ่งของวัยรุ่นคือ การคบเพื่อนและกลุ่มเพื่อน เพราะเป็นธรรมชาติและภาวะปกติของวัยรุ่น ก็เพื่อที่จะเสริมสร้างความรู้สึกมั่นคงในจิตใจ และมีโอกาสแสดงความสามารถ ความคิดเห็นให้คนอื่นยอมรับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ขณะเดียวกันได้มีโอกาเรียนรู้ เพื่อที่จะปรับปรุงตัวเองให้ดียิ่งขึ้น เช่นเดียวกับ ฮาวิกเฮริสท์ ที่กล่าวว่าวัยรุ่นจะผ่านไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้อย่างราบรื่น และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข จึงต้องรู้จักสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน เพราะการปรับตัวกับเพื่อนวัยเดียวกันเป็นกระบวนการของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และเป็นอิสระจากครอบครัว (สมหมาย มหาบรรพต. 2542 : 58 ; อ้างอิงในสุภาพรรณ โคตรจรัส. 2518 : 5-10)

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ประกอบด้วย สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการปรับตัวกับเพื่อน ซึ่งสามารถทำนายการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น จึงควรมีการส่งเสริมให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในชีวิต เมื่อครอบครัวอบอุ่นจะเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีแก่บุตร และสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

การศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าเด็กวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงหรือต่ำ มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกัน 3 องค์ประกอบ คือ สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการปรับตัวกับเพื่อน ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้วัยรุ่นมีการเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น จึงควรปฏิบัติดังนี้

1. บิดามารดา หรือผู้ปกครอง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัยรุ่น ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กวัยรุ่น โดยการให้ความรัก ความอบอุ่น และความมั่นคงในชีวิตแก่เด็กวัยรุ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดความมานะ พยายาม มีกำลังใจที่จะทำงานหรือกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จได้
2. การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่ปฏิบัติต่อลูกวัยรุ่น ด้วยความเสมอภาค ยุติธรรม ยอมรับความสามารถและศักยภาพ ตลอดจนการยอมรับความคิดเห็นของเด็กวัยรุ่น เปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นแสดงความรู้สึกของตนเองได้อย่างอิสระ โดยผู้ใหญ่ทำหน้าที่คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา หรือชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมให้กับพวกเขา
3. กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่อเด็กวัยรุ่นมาก ดังนั้นพ่อแม่จึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้รวมกลุ่มกับเพื่อน สอนวัยรุ่นให้รู้จักการเลือกคบเพื่อนที่ดี เพื่อช่วยพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กวัยรุ่น และเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ทางสังคมในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยที่พบในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะที่อาจจะนำไปใช้ศึกษาเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองครั้งต่อไปคือ

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรทางจิตวิทยาตัวอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน ได้แก่ อัตมโนทัศน์ เอกลักษณ์แห่งตน และความเชื่อมั่นในตนเอง โดยอาจศึกษาร่วมกับการเห็นคุณค่าในตนเองไปพร้อมๆ กัน ทั้งนี้ผู้วิจัยอาจศึกษาความคล้ายหรือความแตกต่างของปัจจัยทางจิตวิทยาดังกล่าว เพื่อนำมาสังเคราะห์ให้เป็นมาตรฐานต่อไป
2. ควรมีการวิจัยในลักษณะเชิงคุณภาพ หรือลักษณะการวิจัยที่มีการใช้เครื่องมือวิจัยหลายๆ ชนิด อย่างเช่น การทดลอง การสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ไปพร้อมๆ ในคราวเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาแบบครบวงจร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสามัญศึกษา. (2545). รายงานการสรุปจำนวนนักเรียนในสังกัดกองการมัธยมศึกษา
ปีการศึกษา 2545. กรุงเทพฯ : กลุ่มสารสนเทศ กองแผนงาน.
- กิตติกร มีทรัพย์. (2542). พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม. เอกสารประกอบคำสอน หน่วยที่ 1-8.
นนทบุรี : สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญชู คำขาย. (2542). จิตวิทยาแนะแนวเด็กวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- กุลวรรณ วิทยาวงศจุ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรินทร์ อุณหเกิด. (2544). การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : คณะวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- จงกลณี ดุษฎีเจริญ. (2540). สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเองกับ
การปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อนามัยครอบครัว). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา สุวรรณทัต, ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. (2520).
พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จริยกุล ตรีสุวรรณ. (2542). การศึกษาเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย โรงเรียน
มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา รัตนา รอดเนียม. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในชีวิต แรงสนับสนุนทางสังคม
และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แห่งหนึ่ง.
วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลอนามัยชุมชน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- จุไรรัตน์ แสนพงศ์. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของมารดา สัมพันธภาพ
ระหว่างบิดามารดากับความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ วท.ม.
(สาขารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- ใจทิพย์ พวงทอง. (2540). *การศึกษาความสอดคล้องระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา
กับการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของบุตรวัยรุ่น*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ฐปณีย์ ตั้งจิตภักดีสกุล. (2545, มกราคม - มิถุนายน). "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่า
ในตนเองและความรู้สึกสิ้นหวังในเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในสถานพินิจและคุ้มครอง
เด็กและเยาวชนกลาง," *วารสารจิตวิทยาคลินิก*. 33 (1) : 43-54.
- ฐานันดร ปิยะศิริศิลป์. (ม.ป.ป.). *นี้แหละวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สารสนเทศและคอมพิวเตอร์
โรงพยาบาลบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- จิตติกลยา หวังเจริญ. (2543). *ปัจจัยที่สนับสนุนความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว*. กรุงเทพฯ :
กองพัฒนาสตรี เด็กและเยาวชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ณัฐวัน ตัญญะ. (2544). *สุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมศาสตร์ ส่วนวิชาสังคมศาสตร์
และทั่วไป กองบังคับการวิชาการ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- ชมภูทุท สิริพรหมภัทร. (2539). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นในตนเอง ความภาคภูมิใจ
ในตนเองและความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1
ประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.*
- ชยาพร ลีประเสริฐ. (2536). *ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชุติมา เจียมศิริ. (2538 - 2539). "ผู้หญิงไทยกับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป,"
วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 17 -18 : 23 - 27.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจฉก. (2524). *ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับ
สุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน, อรพินท์ ชูชม และ งามตา วนินทานนท์. (2528). *ปัจจัยทางจิตวิทยา
นิเวศที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 32.*
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นวลละออ สุภาผล. (2527). *ทฤษฎีบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นันทา แทนธานี. (2534). *การศึกษาตัวแปรบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นาดยา วงศ์หลักภัย. (2532). *ผลของกลุ่มจิตสัมพันธ์ที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

นิคม วรรณราชู. (2544). *ครอบครัว : พ่อแม่คือผู้นำ*. กรุงเทพฯ : ส.เอเซียเพรส.

นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม (2519). *การศึกษาบุคลิกภาพแสดงตัว ความเชื่อมั่นในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดอุดรธานี*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นิภา นิธยายน. (2520). *การปรับตัวและบุคลิกภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สารศึกษากาการพิมพ์.

นุชลดา โรจนประภาพรรณ. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธาณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

ปทุมทิพย์ สุภานันท์. (2542, มกราคม – ธันวาคม). "ศูนย์สุขวิทยาจิตกับความรับผิดชอบต่อสังคม," *ศูนย์สุขวิทยาจิต*. 3 : 71 – 75.

✓) ประมวญ ดิฉินสัน. (ม.ป.ป.). *ทฤษฎีจิตวิทยาว่าด้วยบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

✕) ประณต เค้าฉิม (ม.ป.ป.). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ประดินันท์ อุปรมัย. (2544). *พฤติกรรมวัยรุ่น*. เอกสารประกอบคำสอน หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประภาวดี เหล่าพลสุข. (2539). *ปัญหาการปรับตัวและสุขภาพจิตของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- ประโยชน์ สายัณห์วัฒน์. (2537). *ความสัมพันธ์ในครอบครัว*. กรุงเทพฯ : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยครุชนบุรี สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์.
- เปรมจิต ทศตะ. (2516). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประมาณค่าตน ลักษณะความเป็นผู้นำ แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยวิชาการศึกษา. ถ่ายเอกสาร.
- พวงสร้อย วรกุล. (2522). *การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลา*. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิชิตพงษ์ อริยะวงศ์. (2545, มกราคม). "กลไกทางจิตและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเยาวชน ที่ถูกจับเนื่องจากยาบ้า," *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*. 10 (1) : 20 – 29.
- พิริยาภรณ์ ประเทืองศรีษฐ์. (2544). *บทบาทบิดา บทบาทมารดาและการปรับตัวกับเพื่อนของวัยรุ่น*. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพียว ผลภาค. (2539). *บทบาทของบิดา บทบาทของมารดา การปรับตัวกับเพื่อนกับ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น*. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญรุ่ง วงษ์สังข์ทอง. (2531). *การเปรียบเทียบการตัดสินใจแก้ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญศรี พิชัยสนธิ และ ระวีวรรณ แสงฉาย. (ม.ป.ป.). "ครอบครัวกับเพศศึกษา," ใน *การพัฒนาครอบครัว*. หน้า 65-84. กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- พัชรินทร์ เสรี. (2544). *บุคลิกภาพ 16 องค์ประกอบและการอบรมเลี้ยงดูกับการติดยาเสพติดของ เด็กวัยรุ่น*. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภาควิชาสุติศาสตร์และนารีเวชวิทยา. (2535). *วัยรุ่น – วัยรุ่น*. สงขลา : คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มานิช หล่อตระกูล, สุพรรณิ เกกนิระ และอัปษรศรี ธนไพศาล. (2543). *ผ่านทวิกฤติ : วิเคราะห์ มุมมองชาย-หญิง ผู้ผ่านการฆ่าตัวตาย*. กรุงเทพฯ : วงศ์กมลโปรดักชั่น.

- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2537). "การสื่อสารในครอบครัว," ใน *การพัฒนาครอบครัว*.
หน้า 27-39. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ยรรยง ผิวอ่อน. (2535). *ผลของการให้คำปรึกษาแบบไม่นำทางที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนิสิต
ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- เยาวนารถ เลหาบรรจง. (2545). *ผลของการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาที่มีต่อ
ความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีพรธณ เลขะวิวัฒน์. (2544). *การสนับสนุนทางสังคมและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้ใหญ่
ตอนต้น : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคนว่างงานและคนมีงานทำในปี 2543*.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัชนี นพเกตุ. (2544, มกราคม-มิถุนายน). "ผู้หญิงหรือผู้ชาย," *วารสารศิลปศาสตร์*. 1(1) : 229-232.
- วรรณม คำพอ. (2540). *การพัฒนาจิตใจของตนเอง เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์*. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณวดี ชัยชาญกุล. (2536). *ความสำเร็จและความล้มเหลวของตัวละครเอกหญิงในนวนิยาย
เรื่อง Middlemarch และ The portrait of a lady*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาอังกฤษ).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัชร อ้นนาค. (2544, ตุลาคม-ธันวาคม). "การให้คำปรึกษากับบิดามารดาเด็กวัยรุ่น," *จดหมายข่าว
เครือข่ายการให้การปรึกษาในระบบสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต*. 2 (1) : 4.
- วันทนี วาสิกะสิน และ สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. (2541). *สังคมไทยคาดหวังอย่างไรกับผู้หญิง*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันไทยคดีศึกษา.
- วิไลวรรณ ศรีสงคราม. (2539). *การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะความเป็นชาย ลักษณะความเป็น
หญิงและความสามารถในการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศของนักศึกษาวัยรุ่นที่เรียนในสาขา
วิชาชีพต่างกันของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- วินัดดา ปิยะศิลป์. (ม.ป.ป.). "ครอบครัวกับวัยรุ่น," ใน *การพัฒนาครอบครัว*. หน้า 123-166.
กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

- วิลาสินี แดงมะแจ้ง. (2545, เมษายน). "รู้และเข้าใจวัยรุ่นด้วยจิตวิทยา," *ศึกษาศาสตร์* 14(1) : 90-95.
- ศิริทัตติม พานิชพันธ์. (2527). "สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว," ใน *รวบรวมบทความเกี่ยวกับ การจัดสวัสดิการครอบครัวและเด็กและคนอื่น ๆ*. หน้า 115-116. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2536). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศศิธร นันทียนนท์. (2538). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย*. ภูเก็ต : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- ศิริกุล ตันทุลารักษ์. (2531). *ทฤษฎีบุคลิกภาพ*. กาญจนบุรี : คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูกาญจนบุรี.
- ศิริจันทร์ สุขใจ. (2542, กรกฎาคม). *ข่าวสารกรมสุขภาพจิต*. 6 (7) : 5.
- "_____". (2542, ธันวาคม). *ข่าวสารกรมสุขภาพจิต*. 6 (12) : 7.
- ศิริพร สุวรรณทศ. (2540, มกราคม - ธันวาคม). "ชีวิตครอบครัวในยุคที่โลกผันแปร," *ศูนย์สุขวิทยาจิต* 1 : 72 - 73.
- ศิริอร นพกิจ. (2545). *เอกลักษณ์แห่งตน การอบรมเลี้ยงดูและจิตลักษณะบางประการของนักเรียน ที่มีพฤติกรรมปกติและนักเรียนที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหา*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สถิต ภัทระ. (2535). *ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลวัยรุ่น*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมหมาย จิตวรินทร์. (2539). *การปรับตัวและการรู้คุณค่าทางศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมหมาย มหาบรรพต. (2542). *สุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- สมร ทองภักดี. (2544). *พฤติกรรมวัยรุ่น*. เอกสารประกอบคำสอน หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สมพิศ ไชยกิจ. (2536). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ นุกุลอุดมพาณิชย์ และคณะ. (2543). "การสร้างเสริมทักษะชีวิต เพื่อป้องกันการเสพยาบ้า ในนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุโขทัย," *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*. 8 (2) : 71-80.
- สมศรี ประเสริฐวงศ์. (2533). *การอบรมเลี้ยงดูเด็ก*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สารภี ยงยีน. (2541). *การศึกษาความวิตกกังวลในการสอบของวัยรุ่นที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ตามการรับรู้ของตนเองที่แตกต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สายสุรี จุติกุล. (2537). "ความรักความอบอุ่นในครอบครัว," ใน *การพัฒนาครอบครัว*. หน้า 13-24. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- "-----". (ม.ป.ป.). "เศรษฐกิจในครอบครัว," ใน *การพัฒนาครอบครัว*. หน้า 43-48. กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สาวิตรี ทยานศิลป์. (2541). *อิทธิพลของครอบครัวต่อความภาคภูมิใจในตนเองของวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วิจัยประชากรและสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุพรรณิ จันทรวิเศษ. (2539). *การวิเคราะห์องค์ประกอบความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุธีรา ทอมสัน และ เมทินี พงษ์เวช. (ม.ป.ป.). *ผู้หญิง : กระแสหลักของการปรับเปลี่ยนสังคมใน 5 ปี ข้างหน้า*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนาสมาคมสถานภาพสตรีฯ.
- สุนารี เตชะโชควิวัฒน์. (2527). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเองและความภาคภูมิใจในตนเอง*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุนันทา กาญจนพงศ์. (2540). *การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการอบรมเลี้ยงดู สภาพครอบครัว และกลุ่มเพื่อนระหว่างเยาวชนชายที่ได้และไม่ได้กระทำผิด จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สุมน อมรวิวัฒน์. (2537). "บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม," ใน *การพัฒนาครอบครัว*. หน้า 51 – 61. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สุรัชย์ วิริยะมนตรี. (2541). *ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้สึกถึงคุณค่าต่อตนเองของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วิจัยประชากรและสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- โสภา ชปิลมันน์. (2542, ตุลาคม). "วัยรุ่น : วัยจ้าว," *ราชบัณฑิตยสถาน*. 25 : 108-119.
- โสภาพรรณ เวียงเพิ่ม. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศ สัมพันธภาพในครอบครัว กับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธิตานุษยศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวภา เปี่ยมอุพันธุวิ. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ✓อรชุนา พุ่มสวัสดิ์. (2539). *การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อรนุช ฐริสังข์. (2542). *อิทธิพลของปัจจัยทางครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- อรอนงค์ ทรงสกุล. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคม กับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ✓อริศรา วิริยะปราโมทย์. (2539). *ปัญหาการปรับตัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สำหรับชาวเขา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- อาภรณ์ อินทรสุขุม. (2536). *การศึกษาสภาพครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อค่านิยมในการพัฒนาตนเองและสังคมของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (อาชีววิทยาและงานยุติธรรม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อารีย์ บุญญิตติ. (2540). *การพัฒนาแบบวัดการปรับตัวกับเพื่อนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การวัดและประเมินผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อุษณา เจริญไวย. (2536). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเอกสารตำรา สำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏเลย.
- อัมพร ศรีประเสริฐสุข. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนและสัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยของวัยรุ่นทั่วไปและวัยรุ่นเซ็กเตอร์พอยท์*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- อัญชลี วงศ์ทางสวัสดิ์. (2545, มกราคม-เมษายน). "การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ," *วารสารสุขศึกษา*. 25 (90) : 27-28.
- Dacey, John; & Kenny, Maureen. (1997). *Adolescent Development*. 2nd ed. Dubuque, IA : Brown & Benchmark.
- Jae-chang, Lee; & Others. (1984). *Self-concepts and values of Korean adolescents*. Korea : Korean Educational Development Institute.
- Offer, Daniel; Ostrov, Eric; & Howard, Kenneth I. (1981). *The Adolescent : A Psychological Self-Portrait*. New York : Basic Books.
- Santrock, John W. (1996). *Adolescence : An Introduction*. 6th ed. Dubuque, IA : Brown & Benchmark.
- Sasse, C.R. (1978). *Person to person*. Illinois : Bannett.
- Steinberg, Laurence. (1996). *Adolescence*. 4th ed. Boston : McGraw-Hill.

ภาคผนวก

ที่ ทม 1012/4759

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๙ มิถุนายน 2546

เรื่อง ขออนุญาตออกรายการเพื่อการศึกษา

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชโอรส

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นายสมพงษ์ จินดารุ่งเรืองรัตน์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยทางจิตวิทยาและปัจจัยทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษา โดยขอให้ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 370 คน ตอบแบบสอบถามปัจจัยทางจิตวิทยาและปัจจัยทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2546

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตออกรายการ ได้โปรดพิจารณาให้ นายสมพงษ์ จินดารุ่งเรืองรัตน์ ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 034-288913

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างให้ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. ท่านกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น

☐ ป. 4

☐ ป. 5

☐ ป. 6

3. ครอบครัวของท่านมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับใด

☐ ไม่พอใช้

☐ พอใช้

☐ เหลือใช้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อให้เข้าใจ โดยพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นระหว่างท่านกับพ่อแม่มากน้อยในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับท่านที่สุดเพียงข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	น้อย มาก	น้อย	ปาน กลาง	ไม่เคย เลย
1	พ่อแม่และฉันมักคุยกันเมื่อมีเวลาว่าง				
2	พ่อแม่มักให้ฉันได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ				
3	พ่อแม่มักตัดสินใจร่วมกับฉันในการซื้อสิ่งสำคัญ				
4	พ่อแม่มักสนับสนุนความสามารถพิเศษของฉัน				
5	พ่อแม่มักไม่เห็นด้วยที่ฉันมีกิจกรรมพิเศษที่โรงเรียน				
6	เมื่อฉันมีปัญหาหนักใจพ่อแม่มักช่วยคลี่คลายให้				
7	พ่อแม่ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเมื่อฉันไม่สบาย				

ข้อ	ข้อความ	บ่อย มาก	บ่อย	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
8	เมื่อฉันต้องการสิ่งใดพ่อแม่ก็พยายามจัดหาซื้อให้ตามที่เห็นสมควร				
9	พ่อแม่มีเวลาพอที่จะให้ความเอาใจใส่ฉัน				
10	พ่อแม่แสดงให้เห็นว่ารักฉันโดยคำพูดและการกระทำ				
11	ฉันปฏิบัติตามในเรื่องสุขอนามัยให้สมบูรณ์ตามที่พ่อแม่ต้องการ				
12	ฉันตั้งใจเล่าเรียนให้สำเร็จตามความตั้งใจของพ่อแม่				
13	พ่อแม่มักเข้าไปก้าวก่าย เมื่อฉันมีกิจกรรมนอกหลักสูตรกับเพื่อนๆ				
14	ฉันมักเชื่อฟังพ่อแม่				
15	ฉันมักขออนุญาตพ่อแม่เมื่อต้องการออกนอกบ้าน				
16	เมื่อมีปัญหาฉันมักปรึกษาหารือพ่อแม่				
17	พ่อแม่ไม่อนุญาตให้ฉันไปทัศนศึกษาต่างจังหวัด แม้จะไปกับโรงเรียน				
18	เมื่อฉันริเริ่มทำอะไรใหม่ๆ พ่อแม่คอยให้กำลังใจและให้คำแนะนำ				
19	เมื่อฉันสอบได้คะแนนดีพ่อแม่มักให้รางวัล				
20	เมื่อฉันทำงานผิดพลาดพ่อแม่มักให้คำแนะนำแก้ไข				
21	พ่อแม่มักปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหา				
22	พ่อแม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน				
23	พ่อแม่พูดจาถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน				

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านข้อความในแต่ละข้อให้เข้าใจ และพิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับวิถีการปฏิบัติ

ของพ่อแม่ที่มีต่อท่านมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงนั้น

ข้อ	วิธีที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อท่าน	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จะจริง	ไม่ค่อย จะจริง	ไม่จริง เลย
1	พ่อแม่มักจะไม่ให้ฉันไปไหนเพราะกลัวเสียเด็ก				
2	ไม่ว่าฉันจะทำอะไรพ่อแม่จะคอยให้ความช่วยเหลือเสมอ				
3	พ่อแม่มักจะไม่รู้ถึงความรู้สึกและความต้องการของฉัน				
4	ฉันต้องแต่งตัวตามแบบและสีที่พ่อแม่ต้องการ				
5	เมื่อฉันทำความผิด ก่อนลงโทษพ่อแม่จะซักถามสาเหตุ พร้อมบอกเหตุผลในการทำโทษให้ทราบ				
6	ฉันต้องเลือกเรียนวิชาหรืออาชีพที่พ่อแม่เลือกให้				
7	ถ้าพ่อแม่จะให้รางวัลแก่ฉัน พ่อแม่จะถามฉันก่อน ว่าต้องการอะไร				
8	ฉันรู้สึกว่าพ่อแม่เอาใจใส่และห่วงใยฉันจนเกินไป				
9	ฉันมีสิทธิที่จะเรียกร้องจากพ่อแม่ถ้าไม่ได้รับความยุติธรรม ในเรื่องต่างๆ				
10	ถ้าฉันทำผิดแล้วชี้แจงอย่างมีเหตุผล พ่อแม่จะไม่ลงโทษ				
11	พ่อแม่จะจัดเตรียมอาหารหรือสิ่งของให้ฉันตลอดเวลา				
12	เมื่อฉันถามถึงสิ่งต่างๆ พ่อแม่จะไม่สนใจตอบ				
13	เมื่อพ่อแม่ต้องการให้ฉันกระทำการใด ฉันต้องเชื่อฟังโดย ไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ ทั้งสิ้น				
14	ฉันได้สิ่งที่ต้องการทุกอย่างจากพ่อแม่แต่ฉันรู้สึกว่าไม่ ต้องการสิ่งนั้นๆ				
15	พ่อแม่จะให้ฉันคบแต่เพื่อนที่พ่อแม่ชอบและเห็นว่าดี				
16	เวลาฉันจะไปไหนพ่อแม่จะไปด้วย หรือให้คนไปเป็นเพื่อน				
17	ฉันมักจะได้รับสิ่งต่างๆ น้อยกว่าพี่น้องหรือคนอื่นๆ				
18	พ่อแม่ไม่ยอมให้ฉันแสดงความโกรธเมื่อพ่อแม่ว่ากล่าว หรือลงโทษ				
19	พ่อแม่ปฏิบัติต่อฉันราวกับฉันเป็นเด็กเล็กๆ				
20	ฉันต้องกลับบ้านตรงตามเวลาที่พ่อแม่กำหนดเสมอ				
21	เมื่อฉันกลับบ้านช้ากว่าปกติพ่อแม่จะรอคอยด้วยความกระวน กระวายใจมากทุกครั้ง				
22	การปฏิบัติของพ่อแม่ทำให้ฉันรู้สึกเป็นอิสระที่จะทำหรือคิด ในเรื่องต่างๆ				

ข้อ	วิธีที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อท่าน	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จะจริง	ไม่ค่อย จะจริง	ไม่จริง เลย
23	เวลาฉันจะไปไหนหรือทำอะไรจะต้องขออนุญาตโดยชี้แจงรายละเอียดให้พ่อแม่ทราบ				
24	พ่อแม่จะคอยระมัดระวังไม่ให้ฉันได้รับอันตรายตลอดเวลา				
25	ไม่ว่าฉันต้องการสิ่งใดพ่อแม่ไม่สนใจซื้อหรือหาให้				
26	พ่อแม่แบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานในบ้านให้ฉันและทุกๆ คนในบ้านตามสมควร				
27	ฉันทำอะไรไม่ค่อยเป็นเพราะไม่ค่อยได้รับคำแนะนำจากพ่อแม่				
28	พ่อแม่จะคอยซักถามครูอยู่เสมอว่าการเรียนของฉันเป็นอย่างไร				
29	ถ้าฉันไม่เชื่อฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ฉันจะถูกลงโทษ				
30	เวลาฉันเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ พ่อแม่จะคอยเฝ้าปรนนิบัติอย่างใกล้ชิด				
31	พ่อแม่ไม่ค่อยให้ความสนใจฉันไม่ว่าเรื่องใดๆ				
32	พ่อแม่จะร่วมวงพูดคุยหรือทำงานร่วมกับฉันและพี่ๆ น้องๆ อย่างเป็นกันเองอยู่เสมอ				
33	พ่อแม่จะคอยเตือนให้ฉันทำสิ่งต่างๆ ด้วยความห่วงใยเสมอ เช่น เรื่องอาบน้ำ				
34	เมื่อฉันมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับพี่น้องหรือคนอื่นๆ พ่อแม่จะรับฟังเหตุผลและพิจารณาอย่างยุติธรรม				
35	ฉันรู้สึกว่าจะไม่ว่าจะทำอะไรต้องอยู่ในสายตาของพ่อแม่ตลอดเวลา				
36	เมื่อฉันมีเรื่องโต้แย้งกับพ่อแม่ พ่อแม่จะให้การตัดสินอย่างยุติธรรม				
37	ฉันจะกลับบ้านเวลาใดก็ได้ พ่อแม่ไม่เคยซักถาม				
38	พ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาพูดคุยกับฉัน				
39	เมื่อฉันทำความผิดพ่อแม่จะลงโทษตามสมควร โดยพิจารณาจากความผิดที่กระทำ				

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาข้อความแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับท่านที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ไม่ จริง	ไม่จริง ที่สุด
1	ฉันยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน					
2	ฉันไม่ชอบให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนหรือ สิ่งของเครื่องใช้					
3	ฉันพูดจาสุภาพกับเพื่อน					
4	ฉันรับฟังข้อเสนอแนะของเพื่อนในการแก้ปัญหาต่างๆ					
5	ฉันตำหนิผลงานของเพื่อน					
6	ฉันชอบจำผิดเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติดของเพื่อน					
7	ฉันปลอบใจเพื่อนเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ					
8	ฉันชอบเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับเพื่อนๆ					
9	ฉันพูดถึงความรู้ความสามารถของฉันเกินความเป็นจริง					
10	ฉันกล่าวคำชมเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตัวของเพื่อน					
11	ฉันมักพูดถึงเพื่อนในแง่ร้าย					
12	ฉันรับฟังข้อคิดเห็นของเพื่อนโดยไม่ได้โต้แย้งแม้ว่าความ คิดเห็นนั้นขัดแย้งกับความรู้สึกของฉัน					
13	เพื่อนๆ ชอบปรึกษาปัญหาต่างๆ กับฉัน					
14	ฉันพูดกระทบกระทั่งเปรียบเปรยเพื่อน					
15	ฉันหักทายเป็นกับเพื่อนๆ ได้อย่างสนิทสนม					
16	ฉันเข้าไปหักทายเป็นกับเพื่อนๆ ก่อนเมื่อมีโอกาส					
17	ฉันแสดงอาการอึดอัดเมื่ออยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนๆ					
18	ฉันทำอะไรโดยไม่เกรงใจเพื่อน					
19	ฉันพูดคุยกับเพื่อนๆ ได้อย่างสนิทสนม					
20	ฉันพูดอ่อนหวานกับเพื่อน					
21	ฉันถามเรื่องต่างๆ ที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเพื่อน					
22	ฉันปรับความเข้าใจกับเพื่อนๆ เมื่อมีเรื่องขัดใจกัน					
23	ฉันขอความช่วยเหลือจากเพื่อนโดยไม่เกรงใจ					
24	ฉันทำอะไรตามความพอใจของฉัน					
25	ฉันไม่พยายามปรับความเข้าใจกับเพื่อนๆ เมื่อฉันถูกเพื่อนกล่าวหา					

ตอนที่ 5 แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง

คำชี้แจง จงพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าเหมือนหรือไม่เหมือนท่านตามความเป็นจริง แล้วทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่อง คำตอบ "ใช่" หากเหมือนตนเอง หรือ "ไม่ใช่" หากไม่เหมือนตนเอง

ข้อ	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1	โดยปกติฉันจะไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่างๆ		
2	ฉันรู้สึกลำบากใจในการพูดต่อหน้ากลุ่มคน		
3	ใครๆ จะรู้สึกสนุกเมื่ออยู่กับฉัน		
4	ฉันรู้สึกหงุดหงิดง่ายเมื่ออยู่ที่โรงเรียน		
5	ฉันต้องใช้เวลาานกว่าจะคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ		
6	ฉันเป็นขวัญใจในหมู่เพื่อนวัยเดียวกัน		
7	ทุกคนในครอบครัวจะนึกถึงฉันเสมอ		
8	ฉันยอมแพ้ต่อสิ่งต่างๆ ง่ายมาก		
9	ชีวิตของฉันเต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย		
10	เพื่อนๆ มักคล้อยตามความคิดเห็นของฉัน		
11	ฉันรู้สึกว่าตนเองต่ำต้อย		
12	บ่อยครั้งที่ฉันอยากหนีออกจากบ้าน		
13	บ่อยครั้งที่ฉันรู้สึกไม่สบายใจกับงานของฉัน		
14	ฉันไม่ได้เป็นคนหน้าตาดีเหมือนคนอื่น		
15	ครอบครัวของฉันเข้าใจในตัวฉัน		
16	ฉันไม่ค่อยได้รับความนิยมนิยมชอบเหมือนคนอื่น ๆ		
17	บ่อยครั้งที่ฉันอยากจะเป็นคนอื่น		
18	บ่อยครั้งที่ฉันรู้สึกท้อแท้กับการทำงาน		
19	ฉันไม่สามารถเป็นที่พึ่งของใครได้		

เพื่อความมั่นใจว่าท่านได้ทำครบทุกข้อโปรดตรวจดูอีกครั้ง ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นาย สมพงษ์ จินดารุ่งเรืองรัตน์
วันเดือนปีเกิด	26 กรกฎาคม 2512
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	101/9 หมู่ 12 หมู่บ้านพลอยไพลิน ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม รหัสไปรษณีย์ 73210
สถานที่ทำงาน	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2539	อนุปริญญา (การจัดการ) สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2542	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษธุรกิจ) สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2546	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ